

Systematiskt kvalitetsarbete

- Ett verktyg för en likvärdig förskola?

En kvalitativ studie om hur systematiskt kvalitetsarbete kan användas som verktyg i sträva mot en likvärdig förskola, ur förskollärare och rektorers perspektiv

Av: Susanna Andersson och Hanne Pettersson

Handledare: Robert Lecusay
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidatuppsats 15 hp | Självständigt vetenskapligt
arbete Vårterminen 2021 | Förskolläraryrket med
interkulturell profil, erfarenhetsbaserad

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: *Systematic quality work - a tool to promote quality within preschool education? - A qualitative study of how systematic quality work can be used as a tool in order to strive for an equivalent preschool from the perspective of preschool teachers and principals*

This study sheds light on preschool teacher's and principal's view and practice of how systematic quality work affects the equality in preschools. In January 2020, the convention on the rights of a child became part of Swedish law, which strengthened children's rights in the Swedish society and childcare. The preschool's current curriculum states that all children have the right to equivalent preschool education. In order to advance towards fulfilling this objective, the application of SKA is utilized as a means to monitor quality and ensure development. Our purpose with this study is to examine preschool teachers and assistant principal's perception of systematic quality work in relation to equivalent preschool education along with the work of equal treatment - which is practiced within preschools. We will also define how they experience their opportunities within this matter. We mean to further examine how the convention on the right of a child's integration in Swedish law affects the work of preschool staff. The desired outcome of this research study is for it to contribute to a more profound development of practices in preschool education. This qualitative study was supported by arranging interviews, involving four preschool teachers along with two assistant principals. When we compiled our data, we were able to draw a connection between the participant's interpretation of the concept of equality and quality within preschools.

In summary, we see a connection in children being deprived of their right to equality within the preschool and surrounding factors, which explains this finding. In our compiled data, there is seemingly a diversity in how concepts are perceived among the principles within the preschool organisation. Apparently, various structural frame factors also had a significant impact on the preschool's equality. In our findings it appeared so that teachers' approach towards children's different needs and prerequisites was vital to work supportively for children's right to equality in preschools, which in turn also affects the quality of the preschool itself.

Keywords: systematic quality work, equality, preschool education, children's right, understanding concepts

Förord och Tack

Vi vill rikta ett stort tack till våra familjer för deras stöd under den process som detta självständiga arbete inneburit.

Vi vill även tacka de respondenter som tappert deltagit i intervjuer och bidragit med kunskap och klokskap till studien, trots rådande omständigheter med pågående pandemi.

Vi vill tacka våra övriga kurskamrater för deras stöd och kloka perspektiv vi fått ta del av under våra kurstillfällen.

Vi känner även tacksamhet mot varandra i allt som arbetet med denna studie inneburit, men även den studietid vi haft tillsammans. Vi har tillsammans utforskat, utmanats och utvecklats under vår tid tillsammans.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING OCH PROBLEMOMRÅDE	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
3. BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING	3
3.1 Förskolans övergripande uppdrag i relation till kvalitetsarbetet	3
3.2 Barnkonventionen – inkorporering i lagstiftning	4
3.3 Systematiskt kvalitetsarbete - vad är kvalitet inom förskolan?	6
3.4 Komplexitet	9
3.5 Likvärdig förskola för alla	11
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	13
4.1 Fenomenografi - olika livsvärldar bidrar till olika tolkningar av omvärlden	13
4.2 Ramfaktorteori	15
5. METOD OCH URVAL	16
5.1 Metod och ansats	16
5.2 Urval och avgränsningar	17
5.3 Tillförlitlighet och validitet	18
5.4 Datainsamling	18
5.5 Databearbetning	19
5.6 Etiska överväganden	20
5.7 Metoddiskussion	20
6. RESULTAT OCH ANALYS	21
6.1 Sammanställning av resultat	21
6.2 Presentation av resultat och analys	22
6.3 Systematiskt kvalitetsarbete - Ledarskap och organisation	22
6.4 Samsyn, likvärdighet och kvalitet	27
6.5 Hur förskollärare och rektorer ser på barnkonventionen i relation till sitt uppdrag	30
6.6 Likvärdighet i förskolan: den fysiska och sociala miljöns betydelse	32

7. Diskussion och slutsats	35
7.1 Diskussion	37
7.2 Slutsats och vidare forskning	41
8. REFERENSLISTA	42
8.1 Otryckta källor	42
8.2 Figurer	42
8.3 Litteratur och artiklar	42
9. BILAGOR	46
Bilaga 1: Urval av intervjufrågor till förskollärare	46
Bilaga 2: Intervjufrågor till Förskollärare	47
Bilaga 3: Urvals frågor till rektor och huvudman	50
Bilaga 4: Intervjufrågor Rektor	51
Bilaga 5: Brev till förskola	53
Bilaga 6. Samtyckesblankett	54

1. Inledning och problemområde

Under vår studietid på Södertörns högskola har barnkonventionens roll i det svenska samhället förstärkts. FN's barnkonvention är numera en del av svensk lagstiftning och förstärker på detta sätt status för barns rättigheter (SFS 2018:1197). Detta förstärker även förskolans ansvar att tillgodose att verksamheten vilar på demokratisk grund och att barnkonventionen genomsyrar verksamheten. I förskolans läroplan (Lpfö 18) samt skollagen kapitel 4 (SFS 2010:800), betonas likvärdighet inom förskolan samt krav på att systematiskt kvalitetssäkra verksamheten. Ett sätt för verksamheterna att synliggöra kvalitativa brister och utveckla dessa är genom att systematiskt dokumentera, granska och utvärdera verksamheten. Vidare har vi under våra år som yrkesverksamma pedagoger mött olika uppfattningar av hur aktörer kan se på likvärdighetsbegreppet samt det systematiska kvalitetsarbetet.

Inom förskolan används ofta olika mätverktyg och praxis för att säkerställa kvalitet inom såväl förskolans utbildning, undervisning och omsorg - vilket är det systematiska kvalitetsarbetets huvudsyfte. Förskollärare och rektorer är, enligt styrdokumenterna som förskolan vilar på, skyldiga att bedriva ett dokumenterat systematiskt kvalitetsarbete (Skolverket, 2021). I samband med vår kommande förskollärarexamen kommer vi att möta detta ansvar i vår yrkesprofession. Skolverket formulerar att syftet med systematiskt kvalitetsarbete är att synliggöra processer inom verksamheten samt vad arbetet ska leda fram till.

Ett fungerande kvalitetsarbete är avgörande för att kunna främja alla barns och elevers utveckling och lärande. Syftet med ett systematiskt kvalitetsarbete är att synliggöra kvalitet och likvärdighet, vad vi gör, varför och vad det leder till. Genom att planera, följa upp, analysera, dokumentera och utveckla utbildningen kan vi skapa och dela kunskap om vad som leder till framgång. Skollagen innehåller ett tydligt krav på systematiskt kvalitetsarbete. (Skolverket, 2021)

Då systematiskt kvalitetsarbete kan argumenteras för att vara i en ständig föränderlig utvecklingsprocess, anser vi att det finns mycket mer att undersöka inom detta område.

2. Syfte och frågeställning

I förskolans läroplan går det att läsa ”förskolan ska spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen).

Utbildningen ska därför utgå från vad som bedöms vara barnets bästa [...] och att barnen ska få kännedom om sina rättigheter” (Lpfö 18, s. 5), vilket visar på att förskolans styrdokument till viss del hänvisar och utgår från vad som bedöms som barns rättigheter. I och med att barnkonventionen (SFS 2018:1197) trädde i laga kraft januari 2020 förstärks möjligen förskolans ansvar för att barns rättigheter synliggörs och efterföljs inom förskolans verksamhet.

Ett sätt att stödja och synliggöra att barns rättigheter inom förskolan efterföljs, kan vara genom ett etablerat likabehandlingsarbete och plan mot kränkning och diskriminering. Men även att de som verkar inom förskolans plattform gemensamt bedriver en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet, i förhållande till varje förskolas förutsättningar och behov. En viktig praxis för att dokumentera, granska och utveckla kvalitet inom förskolan, är genom systematiskt kvalitetsarbete som vi i denna studie kommer förkorta SKA. Styrdokumentet framhåller att rektorer, förskollärare samt övrig personal inom förskolan bör samarbeta i det systematiska kvalitetsarbetet, vilket även har ett indirekt syfte att dokumentera huruvida barns rättigheter respekteras och efterföljs i förskolan.

Den här studien dokumenterar och undersöker verksamma förskollärare och rektorers uppfattning av det systematiska kvalitetsarbetet (SKA) samt likvärdighetsbegreppet. Studien syftar även till att undersöka vilken roll SKA har i yrkesgruppernas dagliga arbete, hur de upplever sina förutsättningar för att bedriva arbetet, samt om det fungerar som ett verktyg för att säkerhetsställa barns rättigheter och barnkonventionens plats i verksamheten.

Syftet med denna studie är med andra ord att undersöka verksamma förskollärare och biträdande rektorers uppfattning av det systematiska kvalitetsarbetet i relation till likvärdig förskola och det likabehandlingsarbetet som utövas inom förskolan. Vi ämnar även undersöka om vi kan se tendenser av att barnkonventionen som lag påverkat förskollärarnas och biträdande rektorers syn på likvärdighetsarbete.

För att besvara syftet utgår vi från frågeställningarna;

- Hur förstår / definierar förskollärare och biträdande rektorer SKA?
- Hur bedrivs arbetet med SKA för att uppnå likvärdighet?
- Hur uppfattar förskollärare och biträdande rektorer förhållandet mellan SKA och likabehandling?
- Hur uppfattar förskollärare och biträdande rektor förhållandet mellan SKA och FN's Barnkonvention i förskolan?

3. Bakgrund och tidigare forskning

I följande del presenteras ett urval av forskning relevanta för studien, samt en beskrivning av kvalitetsbegreppet och det systematiska kvalitetsbegreppets framväxt inom den svenska förskolan. Vi kommer även beröra likvärdighetsbegreppet och barnkonventionen.

De vetenskapliga studier som presenteras nedan är korta sammanfattningar av forskning som inbegriper det systematiska kvalitetsarbetet samt förskollärares perspektiv på kvalitet och likvärdighet. De publicerade studierna har hittats med hjälp av sökningar bland annat i NB-ECEC:s databas och översikt av forskningsämnen inom valt forskningsområde. Nyckelord som till exempel systematiskt kvalitetsarbete, förskollärare, likvärdighet och barnkonventionen har använts som sökord i olika kombinationer.

3.1 Förskolans övergripande uppdrag i relation till kvalitetsarbetet

I följande avsnitt kommer vi att utveckla kvalitetsbegreppet och hur det formuleras i förskolans styrdokument.

Läroplanen formulerar strävans mål men utan egentlig tydlighet på hur arbetet ska bedrivas i det praktiken. Detta bidrar till ett stort tolkningsutrymme för verksamma pedagoger och rektorer. Detta innebär även ett ökat krav på att yrkesgrupperna inom förskolan besitter den kunskap och kompetens som krävs för att implementera styrdokumentet, för att kunna tillgodose barns rätt till likvärdig utveckling och lärande (Skolinspektionen 2017, s. 13).

I förskolans läroplan kan man läsa ”rektorns [...] samt förskollärares ansvarar för att undervisningen bedrivs i enlighet med målen i läroplanen och arbetslagets uppdrag att främja barns utveckling och lärande är förutsättningar för att utbildningen ska utvecklas och hålla hög kvalitet. En sådan utveckling kräver att [...] alla [...] systematiskt [...] dokumenterar, följer upp, utvärderar och analyserar [...] utbildningen” (Lpfö 18, s. 11). Detta är en del av det systematiska kvalitetsarbetets huvudsyfte och kan bidra till ökad likvärdighet och jämställdhet inom förskolan. Likvärdighet samt alla barns rätt till en likvärdig utbildning omnämns även i styrdokumentet (Lpfö 2018, s. 6).

I skollagen går det att läsa att systematiska kvalitetsarbetet framskrivs vara en av drivkrafterna bakom en kvalitativt förskoleverksamhet, och omges av dialog och gemensam reflektion mellan alla aktörer. Skolverket skriver

Dialogen är central i kvalitetsarbetet. Den skapar delaktighet och samförstånd om resultat, kvalitet och utvecklingsbehov. För att förstå orsaker och samband måste det finnas en dialog med barnen och eleverna, mellan rektor [...] förskollärare [...] samt mellan verksamheterna och huvudmannen. (Skolverket, 2021)

I läroplanen kan man fortsättningsvis även läsa att rektorerna har det övergripande ansvaret för utbildningen och förskolans kvalitet och har därvid ett särskilt ansvar (Lpfö 18 s.19).

3.2 Barnkonventionen – inkorporering i lagstiftning

Under 2018 röstade svenska riksdagen igenom förslaget att inkorporera FN's barnkonvention till svensk lag (2018:1197). Syftet med lagstiftningen innebar att stärka barnrättsperspektivet samt barns status som enskilda individer med rättigheter.

De mänskliga rättigheterna är till sin karaktär odelbara och samverkande. Det innebär för barnkonventionens del att rättigheterna i konventionen, trots att de är av olika karaktär, bildar en helhet och förutsätter varandra. Rättigheterna gäller för varje barn, utan åtskillnad. De är också universella, vilket innebär att de är gällande oavsett nationella förhållanden som kultur eller religion. (SOU 2016:19, s. 89)

Även om Sverige förbundit sig till FN's barnkonvention sedan tidigare, uppger UNICEF brister inom lagstiftning och praxis (Unicef, 2020). UNICEF belyser även

Norge, som införde FN's barnkonvention i sin lagstiftning 2003, " [...] Enligt norsk lag, ska barnkonventionen ha företräde vid konflikt med andra lagar. Under hösten 2009 gjordes en utvärdering av norsk lag och praxis i förhållande till barnkonventionen. Utredningen visade att barnkonventionen har generellt sett stärkt barnets rättsliga ställning och gett konventionen högre juridisk status" (Unicef, 2020). Detta resultat framkommer även av Langford, Skivenes och Søvig forskning som belyser barnkonventionens inkorporering i norsk barnomsorgs betydelse för barns utveckling och diskuterar hur Norge lyckats främja en väl utvecklad barnomsorgspolitik. Författarna lyfter även hur barn från olika socioekonomiska bakgrunder påverkats av inskrivning i barnomsorg (Drange, 2019, s. 246-265).

A key problem with many studies of how child care affects children, is that child care supply, child care enrolment and family characteristics are related in unobserved ways. For instance, if we compare children that enrol in child care with children that do not, we will probably find that children in child care do better, simply because parents with higher income and education are more likely to send their child to child care [...] Differences between parents such as income and education can be observed, and we can take them into account when we compare the development of children enrolled and not enrolled. However, other differences may be unobserved. [...] In order to properly understand whether child care is beneficial for children, it is important that we rely on studies that take into account such unobserved factors. (Drange, 2019, s. 248-249)

Det framgår en tydlig relation mellan barns möjlighet till en likvärdig barnomsorg och utbildning och att barns rättigheter blivit lagstadgad. Dock argumenterar Drange för att ämnet omges av en komplexitet med flera komponenter än att enbart utgå från barnens socioekonomiska förutsättningar. Vidare framställs den effekt och påverkan som den nya lagstiftningen genererade i Norge, som exempelvis när barnkonventionen åberopats inom domstolsväsendet. De problematiserar och påvisar även en utmaning i implementeringen av barnkonventionen i det norska rättssystemet (Søvig, 2019, s. 269-299) även om det finns tydliga tecken på att barnkonventionens inkorporering varit mycket framgångsrik i att möjliggöra barns rättigheter ytterligare i Norge.

3.3 Systematiskt kvalitetsarbete - vad är kvalitet inom förskolan?

Det systematiska kvalitetsarbete som idag bedrivs strävar till att synliggöra och utmana kvalitetsbegreppet som omger förskolan, utifrån den samhällsfunktion förskolan har idag. Ur ett historiskt perspektiv, inkluderar begreppet kvalitet inom förskolan olika aspekter då behov, värderingar och perspektiv på barn skiftat. Gunni Kärrby (1997) formulerar att kvalitetsbegreppet är mångtydigt och komplext. Hon lyfter olika aspekter som påverkat hur kvalitetsbegreppet tolkats och förändrats.

Kvalitet är vidare ett dynamiskt begrepp och alltid förknippat med en viss situation, en viss tidsperiod, och ett visst socialt och kulturellt sammanhang. Kvalitet inom barnomsorgen kan i ett sådant perspektiv inte avgränsas och mätas eftersom innebörden i kvalitet ständigt förhandlas fram, för att på bästa möjliga sätt tillfredsställa personalens, föräldrarnas och barnens olika behov. (Kärrby, 1997, s. 28)

Kärrby (1997) skriver att pedagoger, vårdnadshavare och samhälle kan ha olika perspektiv om vad kvalitetsbegreppet inkluderar och vad som bedöms som en högkvalitativ verksamhet. Kvalitet inom förskolan blir utifrån detta komplext att bedöma. Utifrån förskolans samhällsfunktion och olika humanistiska och demokratiska ställningstaganden, blir barns rätt till att behandlas och bemötas utifrån sina egna behov och förutsättningar ytterst centralt. Kärrby (2001) belyser även hur det svenska välfärdssamhället som byggdes upp under 1930-talet fokuserade på familjer och barn utifrån olika lagstiftningar. Förskolan utvecklades vidare under 1970-talet när man började satsa på kvalitet, målen berörde bland annat antal barn per avdelning samt vikten av kompetent och utbildad personal. Verksamheterna genomsyrades alltmer av sociala och pedagogiska målområden och formulerade även en tydlighet kring trygghet och omsorg. Kärrby exemplifierar olika typer av kvalitéer som kan förekomma, bland annat pedagogisk kvalitet som kan synliggöras i socialt samspel och samverkan mellan exempelvis barn och pedagoger. Detta innebär enligt Kärrby att pedagogers barnsyn, förhållningssätt, kompetens och kunskap kan påverka barns lärande och utveckling. Men hon tar även upp andra kvalitéer i form av organisatoriska strukturer såsom personaltäthet, ekonomiska resurser och materiella möjligheter (Kärrby, 1997). Andra kriterier för kvalitet inom förskolan är hur väl en verksamhet uppfyller formulerade mål och kan benämnas som bedömnings kvalitet (Kärrby, 1997).

Inom förskoleverksamheten ser man pedagogisk kvalitet främst i det sociala samspelet mellan det enskilda barnet, personalen och barngruppen. I detta samspel, samvaron med kamrater och vuxna, och genom den fria leken äger barnets inläring och utveckling rum. Samtidigt, för att kunskap skall bli meningsfull och bestående, måste den erövrats och sättas in i sitt sociala och kulturella sammanhang. Kvalitetsmässiga aspekter bör därför kopplas ihop till människans behov, till samhälleliga värderingar och den ekonomiska, materiella situationen. (Kärrby, 1997, s. 28)

Läroplanens strävansmål formulerar en vägvisning om vad kvalitet i förskolans verksamhet bör innehålla, vad det gäller såväl ämnesinnehåll som demokratiska och moraliska värden. Dock är det tolkbart hur detta ska uppfyllas och frilägger stort utrymme för olika tolkningar. Kärrby argumenterar för att en jämlik och likvärdig behandling av barn utgår från pedagogens förhållningssätt gentemot barn. Kvalitetsbegreppet kopplas med andra ord även samman med hur väl en förskola uppfyller vad som anses relevant och aktuellt att uppnå i frågor kring vilka kunskaper, erfarenheter och värderingar barnen ska få med sig. Studien lyfter olika internationella forskningsresultat och aspekter på barnsyn och kvalitet, men formulerar även att oavsett kulturell och nationell tillhörighet kan barn kräva att förskolans miljö ska genomsyras av;

- Rätt till rättvis behandling
- Rätt att bli bemött och respekterad som en unik individ
- Rätt till inflytande och egna val. (Kärrby, 2001, s. 89-90)

Resultaten visade även på, utifrån FN's barnkonvention, en försämring i den svenska förskolans kvalitet och att barns rättigheter till viss del inte uppfylldes. Kärrby lyfter framförallt en problematik kring att barns sociala tillvaro allt mer försämrats, främst gällande utanförskap, diskriminering och kränkande behandling. Praktiska omständigheter som kan påverka förskolans kvalitet, såsom att barngrupperna ökat i antal, framkommer som möjliga faktorer (Kärrby, 2001).

Hallgren och Elm (2020) lyfter att genom kommunikation och samspel med omgivningen konstrueras meningsskapande sammanhang och vår förståelse för detta, vilket är betydelsefullt för kvalitetsarbetet. Genom samtal mellan aktörerna om vad som ingår i kvalitetsarbetet skapas olika kontexter där begreppet kvalitet förekommer

och hur det tolkas. Författarna skriver vidare att den sociala praktiken inom förskolan bidrar till att skapa olika diskurser, där förskollärare och andra medverkandes föreställningar skiljs åt (ibid). I texten problematiseras att förskollärare inte delar en samsyn på innehåll, vidare lyfts maktaspekten av tolkningsföreträde samt hur väl insatta informanterna är i olika måluppfyllelser. Det framkom också att informanterna upplevde arbetet som tidskrävande och belastade den tid de ville fokusera på barngruppen (ibid). Samtliga av dessa faktorer påverkar det systematiska kvalitetsarbetet och kommer utifrån Kärrbys slutsats, bidra till att utvecklingsarbetet blir bristfälligt.

Sheridan, Williams och Sandberg (2001) belyser olika perspektiv och fördelar med det systematiska kvalitetsarbetet inom förskolan Dessa fördelar uppges gagna barnen som verkar inom förskolan och inkluderar barns rättigheter, social rättvisa, samt social, kognitiv och emotionell utveckling hos barnen. Man kunde även se ekonomiska fördelar med att arbeta med kvalitetsarbete inom svensk förskola. Trots progression, fördjupad utveckling och kunskap kring barns utbildning och omsorg formulerar studien även en problematik kring att det inte finns tillräcklig forskning som fokuserar på systematiskt kvalitetsarbete och pedagogers kunskap kring analyser utav det. Tidigare forskning visar även på ett behov av att utveckla metoder för att tydligare kunna synliggöra och finna en större lärdom kring barns lärande och utveckling. Särskilt när det kommer till hur pedagoger manifesterar systematiskt kvalitetsarbete inom förskolan (Sheridan et al. 2001). Det systematiska kvalitetsarbetet kan formuleras som en analytisk resa där pedagoger ställer frågor till dokumentationen som utvecklar arbetet framåt. Bild nedan illustrerar hur frågorna driver SKA åt rätt riktning.

I nyare forskning kring systematiskt kvalitetsarbete inom förskola skriver Håkansson (2019) hur rektorer ser på sitt ledarskap i relation till systematiskt kvalitetsarbete på förskolor i Sverige. Artikeln beskriver hur rektorns ansvarsroll i det systematiska kvalitetsarbetet har expanderats och blivit mer inriktad mot ett säkerställande för hela förskolans systematiska kvalitetsarbete. Artikeln belyser att även om läroplanen lyfter förskollärarens arbete kring systematiskt kvalitetsarbete, så är det förskolechefens roll och ansvar att se till hur stor kompetens det finns på förskolan för att uppnå ett aktivt och kvalitativt systematiskt utvecklingsarbete. Studien utgår från ramfaktorer som

grundar sig i att det oftast finns en extern påverkan, såsom t.ex. tid, lokaler och olika kompetenser. Detta kan möjligen medföra att systematiskt kvalitetsarbete upplevs komplext.

3.4 Komplexitet

Begrepp som används inom förskolan angående kvalitet beskrivs av Håkansson (2017) som mångtydigt och komplext. Kvalitetsbegreppet kan upplevas som svårdefinierat p.g.a. att det inkluderar eller används i spridda sammanhang såsom kvalitet på en produkt, objekt eller tjänst. På så vis kan det bidra till skillnader i pedagogernas definition av begreppet. Detta kan även påverka deras syn på det systematiska kvalitetsarbetet. Lager (2015) framhåller att det framkommer motstridigheter gentemot kravet som vilar på förskolans aktörer, att systematiskt kvalitetssäkra förskolans verksamhet. Lager argumenterar för att en sådan faktor är att yrkesgrupper som verkar inom förskolan och samverkar i SKA besitter olika utbildningar och kompetenser. Då kvalitetsarbetet bland annat bedrivs som en systematisk reflektionsprocess och innefattar olika handlingar, sammanhang och aktörer kan kvalitetsarbetet påverkas av inflytande, kompetens och sociokulturella förutsättningar. Lager menar att detta föranleder en brist på helhet och sammanhållande uppfattning kring SKA. En ytterligare aspekt som påverkar arbetet med kvalitetsarbete inom förskolan, är att det inte finns en given diskurs, metod eller praktik som är framtagen och används likvärdigt inom landets olika förskolor.

Håkansson (2017) menar att med flera faktorerers påverkan, är det inte ovanligt att fokus hamnar på spridda och ibland fel saker, som när kvalitet baseras på tolkningar och föreställningar utifrån de som använder skolans service såsom elever och vårdnadshavare i form av t.ex. enkäter. Håkansson argumenterar vidare för en problematik kring att SKA saknar nationella krav för vare sig huvudman eller skolplaner, arbetsplaner eller kvalitetsredovisningar.

Skolinspektionen beskriver kvalitet som en gemensam strävan mot förskolans mål, dock framkommer det att kvaliteten och måluppfyllelse varierar (Skolinspektionen, 2018). Detta menar Skolverket påverkar barnens möjligheter att utvecklas utifrån individuella behov och förutsättningar, men även det samhällsmässiga uppdraget som förskolan har. Granskningarna som Skolinspektionen gjort kring förskolans kvalitet, visar även på olika avvikelser. Ett exempel på detta var brist på delaktiga och

närvarande pedagoger vilket bidrog till en minskad lyhördhet inför barngruppens behov och förutsättningar till lärande. Granskningen lyfter även att vissa av de avvikelser som framkommit kan resultera i att skapa en otrygg miljö för barnen.

Vetenskapsrådet (2015) lyfter olika typer av kvalitéer, såsom relationell pedagogisk kvalitet (processkvalitet) samt strukturkvalitet. Med strukturkvalitet menas exempelvis förskolans tillgänglighet, personaltäthet, barngruppens storlek, personalomsättning, planeringstid men även förskolepersonalens utbildning och kompetens. Vetenskapsrådet skriver vidare att hög utbildningsnivå kan kopplas samma med möjligheter för pedagoger att utveckla pedagogiska relationer av hög kvalité, vilket på sikt sedan bidrar till förskolans övergripande kvalitetsarbete. Rapporten betonar att en av de viktigaste faktorerna för en hög kvalitet, är de pedagogiska relationerna, som kan skapas mellan pedagogerna och barngrupperna. Detta formuleras i rapporten, som processkvalitet och beskriver hur likvärdighetsbegreppet inom förskolan och kvalitetens brännpunkt är de sociala interaktionerna mellan barn och olika aktörer inom förskolan.

Likvärdighet och kvalitet påverkar varandra utifrån perspektivet att de omges av relationer mellan olika aktörer som samverkar inom förskolan, till exempel relationen mellan pedagoger och barn och mellan pedagoger i arbetslaget. Vetenskapsrådet lyfter detta.

Vad kan forskningen säga om vad som utmärker en hög kvalitet i förskolan?
[...] interaktion och samspel mellan förskolepersonal och barn är viktigast för barns lärande och utveckling. Kvaliteten i förskoleverksamheten avgörs i det konkreta mötet med barnet. Likvärdighetens och kvalitetens brännpunkt blir då i grunden en fråga om hur förskolepersonal förstår, agerar, lyssnar på barnet och hur man förmår att se barnets potential och handla så att barnet känner sig engagerat, dugligt och aktivt i sitt lärande. (Vetenskapsrådet 2015, s. 16)

Vidare skriver Vetenskapsrådet (2015) att pedagogers kompetens och utbildningsnivå är en annan faktor som är betydelsefull för likvärdighet inom förskolans arena, då aktörerna praktiserar och förstår det systematiska kvalitetsarbetet på olika sätt. Detta omnämns som strukturkvalitet eller villkor för att möjliggöra likvärdighet exempelvis, tid, personaltäthet, kompetens och ekonomi. Vetenskapsrådet särskiljer på de olika kvalitetsbegreppen även om de understryker att de är tätt sammankopplade. De

punkter som avser de sociala relationernas betydelse överlappar olika kvalitetsområden, då det krävs olika ramar och praktiska förutsättningar för att etablera dessa.

3.5 Likvärdig förskola för alla

Då vår studie behandlar respondenternas förståelse för och arbete med likabehandlingsarbete och syn på likvärdighet behöver dessa begrepps innebörd behandlas.

Likvärdighet och kvalitet inom förskolan kan även sättas i ett historiskt perspektiv. År 1972 publicerades barnstugeutredningen av socialdepartementet, där begreppet jämlikhet betonas. Utredningen syftade till att erbjuda barn likvärdiga möjligheter och tillgång till en förskoleverksamhet oberoende av bostadsort, ekonomiska eller sociala förutsättningar (SOU1972:26). Förskolan fick sin första läroplan 1998 vilket genererar att förskolan blev en integrerad del av det svenska utbildningssystemet. Den nuvarande läroplanen, strävar mot att öka likvärdighet och lyfter förskolans värdegrund och uppdrag och riktlinjer för arbetet inom förskolans arena. Likvärdighet omnämns i ett eget stycke *En likvärdig utbildning* (Lpfö 18. s. 2).

I en av statens offentliga utredningar (SOU 1997:157) lämnades ett förslag till läroplan för förskolan där utredningen belyser den interkulturella förskolans roll i samhället. I utredningen nämns kvalitet i relation till interkulturalitet och hur begreppet kultur kan inbegripa flera aspekter.

Inriktningen i detta arbete är att lyfta fram jämställdhet som en pedagogisk utmaning[...]Fokus inriktas på att öka medvetenheten om de vuxnas egen betydelse som förebild. [...] nödvändigt att analysera verksamheten, inte bara ur ett socialt eller åldersperspektiv, utan också ur ett könsperspektiv. En vilja och förmåga hos de vuxna att reflektera över hur man själv som kulturbärare påverkar barnen [...]. (SOU 1997:157, s. 73)

Vidare omnämns i utredningen att barn i behov av särskilt stöd inte riktar sig till en beständig grupp individer med vissa egenskaper, utan snarare att barn i längre eller mer begränsade skeden kan vara i olika behov av mer eller mindre stöd. Barn har därför rätt till en verksamhet som kvalitativt arbetar och lyhört tar hänsyn till barns individuella behov och att dessa blir tillgodosedda (SOU 1997:157, s. 87). I arbetet

med likvärdighet kan det utifrån ett interkulturellt normkritiskt perspektiv, vara värt att ta hänsyn till att barn kommer till förskolan som bärare av olika kulturer och erfarenheter.

Interkulturalitet kan enligt Engdahl och Ärleman – Hagsér (2016) ses som ett bejakande förhållningssätt och tillåtande kultur, där olikheter är berikande och utvecklande. Om förskolan kan anses vara en mångfacetterad mötesplats, där de som deltar i kan tituleras som kulturbärare, är det av vikt att belysa ett normkritiskt förhållningssätt i relation till öppenhet och stödande, av olika individers förutsättningar och behov.

Spänningen som kan uppstå mellan förskolans praktik och ett normkritiskt perspektiv utgår från pedagogers behov av att sträva efter förståelse och att belysa strukturella normer och maktförhållanden vi omges av i livet. Genom att kritiskt granska hur dessa normer på olika sätt påverkar oss kan pedagogerna arbeta mot likvärdighet och tolerans för människors olikheter (ibid, 2016).

Skolinspektionens (2018) konstaterar att förskolan inte är en likvärdig arena samt att den generella kvaliteten varierar i hög grad. De lyfter att pedagogernas förhållningssätt, engagemang och kunskapsnivå är faktorer som bidrar till att motverka segregation. En jämlik och likvärdig förskola har med andra ord en god förmåga att kompensera och främja olikheter mellan barnen i verksamheten. En förskola av lägre kvalitet har emellertid en tendens att bidra till social och kulturell exkludering (Skolinspektionen, 2018). Likvärdighetsbegreppet inom förskolan inkluderar en organisatorisk struktur där rektorer och huvudmän ansvarar för att organisera goda förutsättningar för pedagoger att kunna bedriva en likvärdig undervisning och omsorg. I såväl skollagen samt förskolans läroplan beskrivs likvärdighet som central inom förskolans verksamhet. Den inbegriper barnens rätt till undervisning utifrån sina individuella förutsättningar och behov men även att resurser, såsom ekonomi och material bör fördelas utifrån förskolornas behov. Vidare lyfts normkritiska aspekter och att utbildning och undervisning aktivt ska bedriva arbete mot förtryck och kränkande behandling, “alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt” (Lpfö 18, s. 2).

Sammanfattningsvis visar den forskning vi tagit del av att kvalitet och likabehandlingsarbetet har ett tydligt samband och i stor utsträckning påverkar varandra. Det systematiska kvalitetsarbetet likväl som likvärdighetsbegreppet, är utifrån läroplanens beskrivning subjektivt och tolkningsbart, vilket bidrar till en ökad komplexitet kring hur arbetet ska bedrivas och analyseras. Faktorer såsom utbildning, kompetens, ekonomi och sociokulturella aspekter påverkar och styr det systematiska kvalitetsarbetet samt även likabehandlingsarbetet. Den tidigare forskningen har rapporterat en problematisk ökning av kränkning och diskriminering inom svensk barnomsorg, trots ökade förutsättningar för att bedriva systematiskt kvalitetsarbete.

4. Teoretiska utgångspunkter

För att kunna komma nära och undersöka pedagogernas uppfattning om SKA, i relation till likabehandlingsarbete krävs det att vi utifrån insamlad empiri tolkar deras svar från intervjuerna. Gustavsson (2000), s 84) skriver ”de teorier och metoder som ska användas i forskning måste vara anpassade till vad det är som ska undersökas, det syfte och de frågor man har. Vad vi ser och hur vi ser kommer att avgöras utifrån vilket perspektiv vi valt och hur vi går till väga. Det betyder att vetenskaplig kunskap är beroende av teorier”. Denna undersökning lutar sig mot fenomenografi och ramfaktorteori, då frågeställningen bland annat fokuserar på förskollärares och biträdande rektorers uppfattningar och perspektiv av SKA och likvärdighet och hur de uppfattar sina förutsättningar för arbetet.

4.1 Fenomenografi - olika livsvärldar bidrar till olika tolkningar av omvärlden

Som teoretisk utgångspunkt för denna studie utgår vi från fenomenografi, då vi undersöker informanternas uppfattningar och kunskap kring systematiskt kvalitetsarbete, kvalitetsbegreppets innebörd samt hur detta kan bidra till likabehandlingsarbetet och likvärdig förskola.

Enligt Patel och Davidson (2019) kan fenomenografin formuleras som ett perspektiv med fokus på att studera hur en utgångspunkt kan uppfattas och tolkas på olika sätt, det vill säga hur en individ förstår och uppfattar något. Syftet med fenomenografin kan beskrivas som en möjlighet att studera hur individer uppfattar och tolkar sin omvärld på olika sätt beroende på den livsvärld individen har inom sig själv. Utifrån

Gustavssons förklaring av livsvärlden, ”livsvärld betecknar den konkreta, vardagliga värld där vi lever våra liv och utövar olika aktiviteter” (Gustavsson, 2000, s. 72), avser denna uppsats, förskolan som en social kontext, en livsvärld där respondenterna samspelar med varandra.

Enligt Magdalene Thomassen (2007) är fenomenografien läran om hur vi uppfattar vår omvärld på olika sätt med utgångspunkt på individers subjektiva uppfattningar och erfarenheter om något, utifrån vad individen bär med sig för tidigare kunskaper och erfarenheter. Gustavsson (2000) betonar att förståelse för varandras livsvärldar och uppfattningar, en gemensam uppfattning om något, bör ske med avstamp i att vi strävar efter perspektivbyte och öppenhet för varandras tolkningar av omvärlden. Genom kommunikation och möten mellan individer blir det inte längre subjektivt, utan snarare intersubjektivt (Gustavsson, 2000).

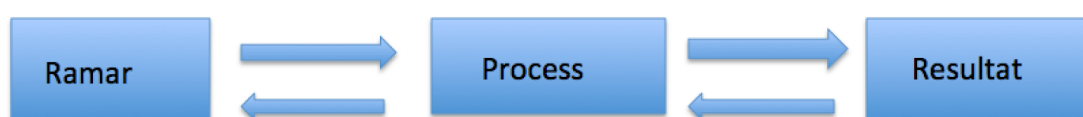
I ett kommunikativt sammanhang uppstår det intersubjektiva i mötet som sker och förmedlas mellan subjekten (Thomassen, 2007) vilket i förskolan kan uppstå när ett arbetslag ska enas och arbeta utifrån en gemensam förståelse för olika begrepp och dess betydelse. Gustavsson beskriver det subjektiva och intersubjektiva som två olika världar som till viss del samspelar, ”människan som lärande subjekt är i inlärningssammanhang sällan utlämnad till sig själv. Inlärning sker ofta [...] tillsammans med andra. Därför är människans värld och den intersubjektiva världen också relaterade [...]” (Kroksmark, 2007, 21).

Fenomenografien beskrivs av Kroksmark(2007) som en forskningsmetod som inte förklarar hur något är, utan snarare formuleras som en beskrivande ansats som intresserar sig för individens uppfattning av fenomen. Utifrån detta kan då antas att en grupp pedagoger i en verksamhet skapar en gemensam kunskap och förståelse för ett specifikt ämne, eller att de kan uppleva svårigheter att dela samsyn då de ingår i individuella livsvärldar.

Denna forskningsansats anses relevant för studien då vi ämnade undersöka respondenternas uppfattningar och erfarenheter utifrån våra forskningsfrågor. Empirin bygger på respondenternas beskrivning av deras individuella erfarenheter och uppfattningar av det dagliga praktiska arbetet inom förskolan.

4.2 Ramfaktorteori

Ramfaktorteorin är av relevans för denna undersökning då informanternas tankar visade på faktorer som på olika sätt påverkade deras livsvärld i förskolan. Lundgren (1999) förklarar Urban Dahllöfs uppbyggnad av ramfaktorteorin under 1960-talet som fokuserade på undervisning och sambandet mellan dess möjliga behov av ramar. Teorin påvisade att olika ramar påverkade den pedagogiska processen, då de bidrog till begränsningar samt förutsättningar kring hur undervisningen kunde genomföras (Lundgren, 1999). Han skriver vidare "ramfaktorteorin bygger på tankegången att ramar ger ett utrymme för en process. Ramarna ger eller ger inte möjligheter, de är inte orsaker till en viss verkan. Om däremot ett mål tydligt finns för en process måste ramarna anpassas för att göra den processen möjlig" (Lundgren, 1999, s. 36). Inom förskolans praktik där barns rätt att leka och lära utifrån sina egna villkor och förutsättningar är i huvudfokus, behöver pedagoger utgå i sin planering och genomförande från ramar såsom exempelvis; barnens förkunskaper, sammansättning av grupper, lokal och utrymme som finns att tillgå. En modell utifrån denna teori illustrerar vi med en bild nedan.

Figur 2: Ramfaktor teoretisk modell för analys av samspelande faktorer inom pedagogisk kontext (anpassad utifrån: Håkansson, 2017, s. 111).

Denna illustration visar hur ramfaktorteorin förklarar att en verksamhet omges av olika bidragande faktorer som behöver tas hänsyn till. Dock är inte ramarna det som orsakar ett kvalitativt resultat. Pedagogerna behöver med andra ord medvetandegöra och förhålla sig till dessa olika faktorer i planering av undervisning och verksamhet.

Håkansson (2017) formulerar att mål, krav och riktlinjer på såväl nationell- som på huvudmännens och enhetsnivå, är att utgå ifrån som grund i analysarbetet. För pedagoger i förskolan är även läroplanen det dokument som främst pekar ut vilken riktning och vilka mål som arbetet ska sträva mot. Andra faktorer som Håkansson lyfter som påverkar ramarna i ett systematiskt kvalitetsarbete är bland annat ekonomi, socioekonomiska villkor, organisation, kompetens, grupsammansättning och tid.

5. Metod och urval

I följande del redogör vi för metodval samt hur den insamlade empirin bearbetats. Vi kommer vidare att presentera vårt urval, samt de etiska överväganden vi förhållit oss till. Avslutningsvis sammanställs en reflektion kring hur vald metod har fungerat i relation till studien.

5.1 Metod och ansats

Empirin genererades från den empiriska kvalitativa fallstudie vi utfört på två förskolor som ingick i samma enhet. Vi fann denna avgränsning relevant då studien syftade till att synliggöra hur kvalitetsarbetet bidrog till likvärdighet inom förskolan.

Vi genomförde intervjuerna med förskollärare och biträdande rektorer som hade erfarenhet av att arbeta med SKA och likabehandlingsarbete. Vi utformade två olika intervjuguider, en till respektive yrkesgrupp, då de olika yrkena har olika åtagande och ansvar i relation till det vi undersöker. Inför intervjuerna sammanställdes frågor som låg till grund att besvara studiens syfte och forskarfrågor. De inledande frågorna hade som syfte att få respondenten att öppna sig och tala fritt om sin egen bakgrund inom förskolan samt hur deras arbetsbeskrivning såg ut på aktuell arbetsplats. Intervjufrågorna övergick sedan till att handla om respondenternas praktiska arbete och uppfattning av det systematiska kvalitetsarbetet inom enheten de arbetade i. Därefter följde frågor om respondenternas uppfattning av likabehandlingsarbete samt FN's barnkonvention.

Vi använde oss utav lågt strukturerade kvalitativa intervjufrågor i våra intervjuguider, med en låg grad strukturering för att vi som intervjuade skulle kunna skapa en öppen och tillåtande intervjumiljö. Vi ställde samma frågor till respondenterna, däremot anpassades följdfrågorna beroende på respondenternas svar. Trots planerade intervjufrågor gavs stort utrymme för intervjuobjektet att svara fritt och utifrån sina egna erfarenheter. Detta omnämner Patel och Davidson (2011) som semistrukturerade intervjuer med lågt strukturerade frågor. Detta möjliggjorde att det fanns utrymme att följa upp respondenternas responser och tankar. Det innebar även att vi fick ett större flöde och utbyte än om vi utformat en intervju med hög grad av standardisering, vilket skulle ha inneburit att mer strikt följa en viss ordningsföljd med frågorna (ibid). Respondenterna kontaktades i förväg och i den inledande kontakten beskrevs vilka vi var och en sammanfattning kring forskningsetik, syfte med studien och syftet

med informanternas deltagande konkretiserades också. Intervjufrågorna beskrevs inte i brevet, dock skickades fem sonderande urvalsfrågor på begäran i förväg till deltagarna, då de önskat bli förberedda. Förskollärarna ombads även ta med dokumentation och annat relevant arbetsmaterial att utgå från i intervjun. Vi informerade respondenterna syftet med intervjun, vilket var att de utifrån sina egna erfarenheter och tankar skulle återge deras perspektiv på våra frågor och att de skulle få det utrymme de behövde för att lyfta sina tolkningar och få ett mer fritt talutrymme utan att bli avbrutna. I samband med att intervjufrågor och samtyckesblankett skickades ut till respondenterna informerades om de olika etiska överväganden och riktlinjer som vår undersökning utgick från.

5.2 Urval och avgränsningar

Urvalet baserades på att vi ämnade undersöka verksamma förskollärare och biträdande rektorer inom förskolan och deras erfarenhet av, relation till och uppfattning om SKA och likvärdighet. På grund av denna avgränsning fokuserade vi på att intervjua just dessa yrkesgrupper. Biträdande rektorer var av intresse för undersökningen då de kunde bära på ett annat perspektiv än förskollärarna.

Då vi ämnade undersöka informanternas syn på SKA behövde vi även utgå från individer med god förståelse och erfarenhet inom utvecklingsarbete, vi resonerade att det annars förekom en risk att inte få frågeställningarna besvarade.

Respondenterna som medverkade i denna studie var:

Fyra stycken förskollärare:

- Förskollärare 1 (yrkesverksam förskollärare i 21 år): Intervju
- Förskollärare 2: (yrkesverksam förskollärare 24 år): Intervju
- Förskollärare 3 (yrkesverksam förskollärare) 24 år: Intervju
- Förskollärare 4: (yrkesverksam förskollärare 1, 5 år): Intervju

Två stycken biträdande rektorer:

- B1: Intervju
- B2: Intervju

Vi genomförde totalt sex intervjuer, varav fyra med förskollärare och två med biträdande rektorer. Alla deltagare var verksamma inom samma enhet, som organisatoriskt bestod utav elva förskolor. Dessa intervjuer skedde digitalt genom Zoom. De digitala mötena fick vi, med tillåtelse av de medverkande, dokumentera med videoinspelning samt ljudupptagning. Intervjuerna varade mellan 30 - 40 minuter.

5.3 Tillförlitlighet och validitet

Vi strävade efter att genomföra intervjuerna med noggrann planering och likvärdigt genomförande.

Patel och Davidson (2019) lyfter begreppet tillförlitlighet framförallt inom kvantitativa intervjuer, men att det även tillämpas inom kvalitativa studier. Det beskrivs inom den kvalitativa aspekten mer som att upptäcka företeelser och tolka intervjuobjektets livsvärld. Även om deltagarna i denna studie hade en likvärdig utbildning, fanns det möjligen faktorer som påverkade deltagarnas erfarenhet och kompetens. Begrepp kan förstås och tolkas på ett sätt av en person, vilket kan vara argumenteras vara en av fördelarna med att insamla empiri genom intervjuer vilket genererar mångfald och olika perspektiv.

5.4 Datainsamling

Vi valde att använda kvalitativa intervjufrågor (se bilaga 2 & 4) med låg grad strukturering, för att vi som intervjuare, tillsammans med respondenterna, skulle kunna skapa en sådan öppen och tillåtande intervjumiljö som möjligt. För att främja att respondenterna vågade utgå från sina erfarenheter, tankar och uppfattningar i högsta grad, men även att de kunde känna sig bekväma att ifrågasätta och kritiskt reflektera kring olika situationer, krävde intervjuerna flexibilitet och utrymme för respondenterna att tala fritt (Fägerborg, 2011).

Vi valde att intervjua som par för att kunna delta mer likvärdigt och försöka göra intervjuerna så objektiva och informativa som möjligt. Vi ansåg att det fanns en risk att vi eventuellt skulle genomföra intervjuerna olika och ville på detta sätt minimera risken för detta och sträva efter att genomföra intervjuerna så innehållsrika som möjligt. De medverkande förskollärarna och rektorerna satt enskilt under deras intervjutillfällen. Anledning var för att vi ville ta reda på hur dessa enskilda

respondenter tolkade, förstod och använde sig utav systematiskt kvalitetsarbete i sin dagliga verksamhet. Att lyckas få respondenterna att resonera och samtala utifrån sin förståelse, var väsentligt i våra intervjuer eftersom vi sökte efter respondenternas kunskap, perspektiv och arbetssätt kring SKA och hur det påverkar likabehandlingsarbetet.

Många av våra frågor var av olika karaktärer, något som Håkansson formulerar som t.ex;

- Direkta frågor - Har du erfarenhet något liknande eller om det uppstår hur gör du då?
- Indirekta frågor - Hur tror du andras syn/uppfattning på detta är?
- Strukturerade frågor - Man leder frågan, hur ser du på systematiskt kvalitetsarbete?

(Håkansson 2017, s. 89-90)

De frågor vi utformade i intervjun sorterades utifrån olika kategorier som vi undersökte (Systematiskt kvalitetsarbete, kvalitet, likvärdighet). Men för att möjliggöra varje intervjus syfte, vilket var att bringa klarhet i våra forskningsfrågor, krävdes det även att vi använde oss av följdfrågor vi hade i beredskap.

5.5 Databearbetning

Efter intervjuerna transkriberade vi dem individuellt, delgav varandra resultaten och sammanfattad det i ett gemensamt dokument, så vi båda kunde ta del av och kontrollera att vi uppfattade datan likvärdigt. Genom att utföra transkriberingen omgående, bidrog det till att ge oss en djupare förståelse till den data som framkom under intervjuerna, samtidigt som det gav oss möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans. Därefter skrevs transkriptionerna ut och analyserades vidare. Vi färgkodade transkriberingarna för att kunna sortera ut och urskilja olika teman som framträdde. Teman som återkom i respondenternas svar var; likvärdighet, systematiskt kvalitetsarbete, barnkonventionen, kvalitet och begreppsförståelse. Vi fokuserade på ett område i taget och sökte likheter/skillnaderna i respondenternas svar. Empirin sammanställde vi i ett dokument för att kunna se en röd tråd och sammanhang mellan respondenternas olika uppfattningar och tolkningar.

5.6 Etiska överväganden

Med stöd av Vetenskapsrådets etiska riktlinjer (2017) genomfördes vår studie genom att;

- Information och samtycke av studien; detta har tillgodosetts genom att respondenterna har fått ta del av studiens syfte. För denna studie handlar det om att respondenterna informeras om att deras svar kommer att utgöra bidrag till klarhet och aktualiserande kring frågeställningarna. Alla medverkande fyllde i lämnade sitt godkände genom en samtyckesblankett. De informerades om att de när som helst under intervjun fick avbryta sitt deltagande. De fick således även utrymme att delta utifrån sina egna förutsättningar och villkor.

- Anonymisering; Vilket handlar om att respondenterna ska få förbli anonyma och att uppgifter som framkommer kring dessa ska förvaras i säkerhet. Vetenskapsrådet (2017) skriver att anonymisering är relevant då informanternas identitet ej är av värde i relation till studiens syfte. Den information som sammanställdes gällande respondenterna var endast bakgrundsfrågor, såsom utbildning, arbetsår och liknande för att säkerställa deras erfarenheter kring forskningsfrågorna. Då deltagarna i denna studie alla ingår i samma enhet kan viss information, såsom arbetslängd verka avslöjande. I resultat - samt analysen presenteras därför alltid respondenterna med hjälp av förkortningar och sålunda säkerställa anonymiteten. Intervjuerna genomfördes genom ett digitalt verktyg, zoom, där vi även spelade in samtalen och sparade dem i sin helhet. Detta för att kunna transkribera och analysera dessa för att arbeta fram vår empiri.

5.7 Metoddiskussion

Då våra intervjuguider skrevs med en låg grad strukturering uppstod samtal med informanterna som genererade gedigen data. I vissa av intervjuerna behövde vi ställa följdfrågor som vi inte planerat för. Hade vi emellertid haft mer tid att strukturera andra frågor hade möjligen detta inneburit mer utförliga och adekvata svar från respondenterna. Då vi som intervjuare strävade efter att vara så objektiva i frågorna som möjligt, upplevde vi ett dilemma med att respondenterna ville diskutera ämnena och begreppen mer fritt. Utifrån detta upplevde vi att det kunde ha varit fördelaktigt om respondenterna suttit i par, vilket kunde på så sätt skapat en meningsfull dialog med sin samtalspartner. Dock kunde möjligen nackdelar av att ha parintervjuer vara att varje respondent fått minskat talutrymme och färgats av sin kollegas tankar och förhållningssätt i för stor utsträckning.

Att både individuellt och gemensamt gå igenom de inspelade materialet gav möjligheter till nya perspektiv hur man som intervjuare kan utvecklas och förbättras, men även hur vårt språkande kunde påverka samtalen i intervjuerna. Att kunna gå tillbaka och tillsammans analysera datan flera gånger var en stor tillgång för studien. Skillnaderna mellan att ha fysiska möten eller, som nu, genomföra digitala intervjuer, kan ha föranlett en viss nervös påverkan på respondenterna och hur de tog sig an intervjuerna vilket kan ha påverkat deras svar.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras en sammanfattning av insamlad empiri och resultaten av insamlad data. Därefter redovisar vi undersökningens resultat och analys av detta.

6.1 Sammanställning av resultat

Sammanfattningsvis kunde vi se en relation mellan att barns rätt till likvärdig förskola och omkringliggande faktorer, präglade varandra negativt. Empirin visade på att de representerade yrkesgrupperna i studien inte delade samsyn och uppfattning om de olika begreppen som diskuterades i intervjuerna.

Det framkom olika förutsättningar och faktorer som påverkade förskolans likvärdighet. Vilket var bland annat; utbildad och kompetent personal per avdelning, tidsbrist, ekonomi, lyhört barnperspektiv samt ett behov av pedagoger som applicerade ett interkulturellt förhållningssätt i mötet med barns olika behov och förutsättningar. Resultaten visade på att barns rättigheter, till viss del kartlades med hjälp av SKA men att det fanns utrymme för subjektiva tolkningar och ett ökat behov av gemensamma riktlinjer för hur likvärdigt arbetet skulle bedrivas. Slutligen framkom det att detta på sikt även påverkade förskolornas kvalitet.

6.2 Presentation av resultat och analys

I följande avsnitt presenterar vi våra analyser av insamlad empirisk data, vilket bidragit till våra resultat. Detta utgår från studiens syfte och forskningsfrågor.

Sorterandet av vårt material har resulterat i följande teman:

- Systematiskt kvalitetsarbete - ledarskap och organisation
- Samsyn, likvärdighet & kvalitet
- Hur förskollärare och biträdande rektorer ser på integrering av barnkonventionen i relation till sitt uppdrag
- Likvärdighet i förskolan - den fysiska och sociala miljöns betydelse

De inledande avsnitten inkluderar respondenternas uppfattningar av kvalitet inom förskolan och arbetet med systematiskt kvalitetsarbete. Det berör hur respondenterna förstod och uppfattade vad SKA syftade till, ramfaktorer som på olika sätt påverkade arbetet, samt hur det organiserades i enhet. Nästkommande del i kapitlet berör barnkonventionen och informanternas syn på om, och i sådana fall, hur, barnkonventionen påverkat deras yrkespraktik efter att det blivit en del av svensk lagstiftning. Avslutande del redovisar vi respondenternas förhållningssätt till likabehandlingsarbetet och deras syn på en likvärdig förskola.

6.3 Systematiskt kvalitetsarbete - Ledarskap och organisation

I enheten vi utförde studien verkade rektorer, pedagogisk handledare, förskollärare, barnskötare och annan personal. Insamlad data visade på att de som deltog i studien, hade olika perspektiv och synsätt på det systematiska kvalitetsarbetet, men även begreppen likvärdighet och kvalitet.

Utifrån fenomenografen, som är inriktad på att beskriva och förstå skillnader i olika erfarenheter och uppfattning av en verklighet, som exempelvis i förskolans värld, kunde vi urskilja en spänning i relationen mellan de pedagogiska relationerna (processkvalitet) och resursfördelning och yttre faktorer (strukturkvalitet) inom den aktuella enheten samt hur detta förstods av de olika individerna.

Förskollärarna uppgav att de var införstådda med vad SKA inkluderade, men att de sedan upplevde olika hinder i sin yrkespraktik. Förskollärare 3 beskrev i sin intervju hur hen ser på SKA och dess innehåll.

SKA, som vi kan säga, innebär ju att jag planerar, genomför, analyserar och sedan följer upp det som planerats.- Förskollärare 3

Dock framkom att hen tyckte sig sakna förutsättningar och svårighet med struktur för hur detta arbete skulle genomföras i praktiken.

Förskollärarna i studien uttryckte skilda perspektiv på kvalitetsbegreppet, samt att de upplevde att det omgavs av en komplexitet. Samtliga respondenter särskilde ledningens ansvarsroll respektive förskollärarens roll att leda och gemensamt driva kvalitetsarbetet med övriga kollegor.

De biträdande rektorerna fokuserade mycket i intervjuerna på strukturkvalitet, de praktiska faktorer som möjliggjorde kvalitetsarbete. Det framkom att det eventuellt kunde finnas en svårighet i att samordna SKA p.g.a. förskolornas olika förutsättningar, men även på grund av personalens förståelse av de olika kärnbegreppen som användes. De biträdande rektorerna betonade även att de upplevde enheten som allt mer likvärdig då miljöernas utformning samt arbetsmaterial och underlag inom enheten utgick från en gemensam struktur och organisation. Men att det möjligen kunde uppfattas som kontrollerande och toppstyrt av pedagogerna som arbetade med materialet och underlaget.

Min roll är ju att jag ska organisera för att det ska bli möjligt att kunna mötas i olika forum, ge förutsättningar för att man ska kunna reflektera över barns utveckling och lärande. Få en struktur på det. – Biträdande rektor 1

Vi i ledningsgruppen vill ju göra mallar för att det ska va ett stöd för er som jobbar. Men det kan också uppfattas som att man blir för styrd uppifrån. Det här med att kommunicera det så det blir en hjälp är ju hela poängen med en så här stor organisation. - Biträdande rektor 2

Biträdande rektor 2 förklarade även sin roll som den som hade det övergripande ansvaret. Att ordna gynnsamma förhållanden och möjligheter till reflekterande möten och systematisk dokumentation även den strukturella kvaliteten var ett återkommande ämne. Biträdande rektor 1's svar under intervjun visade emellertid på att hen upplevde en komplexitet i att enheten var stor och att det till en början saknades

gemensamma underlag för att bedriva SKA och att detta tillämpades olika inom enheten.

Det har varit en process. [...] 2013 så fanns inget gemensamt underlag. [...] det har ju förändrats under alla år [...] Det har utvecklats! - Biträdande rektor 1

Hen formulerade vidare att varje förskola hade minst en förskollärare på varje avdelning och att detta bidrog till en likvärdig kompetens och således likvärdighet inom enheten. I intervjuerna lyfte samtliga respondenterna behovet av att varje avdelning hade minst en kompetent och utbildad förskollärare. Detta visade på samstämmighet mellan yrkesgruppernas uppfattning ur denna aspekt. Samtliga respondenter uppgav att en behörig förskollärare på varje avdelning var en förutsättning för att bedriva SKA. Samtliga förskollärare i studien betonade dock att arbetslagets gemensamma reflektion och förståelse var lika viktig för förskolans kvalitet och det systematiska kvalitetsarbetet som. Förskollärare 4 uppgav dock att hen upplevde att det systematiska kvalitetsarbetet kunde vara svårt att bedriva då arbetslagets skilda kompetenser utmanade förståelsen kring begrepp och SKA's syfte.

Jag kan tycka det är en utmaning när man har olika bakgrunder och olika utbildningsgrader. Kompetenser finns ju men vi har olika kompetenser och vi förstår [...] olika, som förskollärare har man ju mer en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet med sig i ryggsäcken [...] det är inte alla som har det.

- Förskollärare 4

Två av fyra förskollärare lyfte även att förskolorna inom enheten, inte kunde betraktas som likvärdiga, då de hade olika förutsättningar för att bedriva och genomföra arbetet.

[...] man verkligen ser och lyssnar av att det verkligen är olika för alla förskolor (i enheten) beroende på det hära eller hära. Vi är ju olika stora också, en-avdelnings förskolor och till och med sju -avdelnings förskolor så det finns ju väldigt många olika och annan kommunikation. - Förskollärare 2

Detta visade på vikten av att huvudmannen vid enheten fördelade resurser utifrån varje förskola, avdelning och barns olika behov och förutsättningar.

I intervjuerna framkom att förskollärarnas svar visade på upplevda svårigheter med såväl den pedagogiska kvaliteten (processkvalitet) samt resurser och faktorer såsom tid, ekonomi, kompetens personaltäthet (strukturell kvalitet). Detta går i linje med vilket vi har formulerat utifrån ramfaktorteorin.

Då har jag en reflektion [...] i bästa fall med en kollega eller allra helst i arbetslaget men det är inte så ofta vi får till det. - Förskollärare 1

Förskollärare 1's förklaring kring de förutsättningar hen upplevde kan anses problematiska då Förskollärare 1 upplevde att de brast i att möjliggöra gemensamma möten, eftersom det systematiska kvalitetsarbetet bör bedrivas gemensamt inom arbetslaget.

Vetenskapsrådet (2015) framhåller för att främja en likvärdig förskola med god kvalitet är exempelvis personaltäthet en faktor som påverkar förutsättningarna för att möjliggöra det. Med brist på pedagoger i verksamheten kan man dra slutsatsen att det orsakar hinder för att bedriva systematiskt kvalitetsarbete. Förskollärare 2 och 4 formulerade utmanande faktorer som påverkade deras arbete med SKA negativt. Tiden ansågs vara en bristvara, vilket orsakade att såväl planering som reflektion uteblev samt ett högt barnantal i grupperna.

Vi skulle kunna vara fler förskollärare [...] fler pedagoger [...] mindre antal barn i grupperna. - Förskollärare 2

Något som alltid är en bristvara är ju tid [...] tiden finns inte alla gånger för att man ska kunna göra så grundligt som man önskar. - Förskollärare 4

Möjligen kunde detta även bidra och påverka hur förskollärarna upplevde att de hann med att utveckla hållbara, förtroendefulla relationer med barn och vårdnadshavare. Vilket på sikt kan bidra till att inkluderingsarbete inte uppfylldes kvalitativt.

I intervjun med Biträdande rektor 2 framkom ett annat perspektiv, vilket speglade framgångsfaktorer i arbetet med SKA och likvärdighet.

Först måste vi ha en god ekonomi, pengar... Och kreativa pedagoger [...].
- Biträdande rektor 2

Biträdande rektor 2 uttryckte att det var pedagogernas ansvar att möta utmaningar kreativt. Hen argumenterade för att det var en faktor som kunde påverka likvärdighet inom förskolan, men även att goda ekonomiska resurser var en primär faktor. Detta visade på att ledningsgrupp och pedagoger till synes upplevde olika förutsättningar för att bedriva ett kvalitativt arbete vilket kunde förstås som ett dilemma. I intervjun med Biträdande rektor 1 framkom hur hen såg på förskollärarnas ansvar inom arbetslaget utifrån hur läroplanen (2018) formulerar ansvarsfördelningen.

I och med nya läroplanen är det mycket tydligare att det är förskolläraren som ska ansvara för allt arbete med SKA. De ansvarar ju för ATT ordna med inflytande och delaktighet men de är ju de som leder och driver arbetet. Det kommer man inte undan! - Biträdande rektor 1

De biträdande rektorernas respons indikerade en spänning mellan yrkesgruppernas perspektiv. Biträdande rektor 1's tolkning av läroplanen indikerade att hen la ansvar på förskollärarna att genomföra arbetet med systematiskt kvalitetsarbete. Detta trots att det i förskolans läroplan framkommer att SKA ska planeras, genomföras och reflekteras utifrån rektors styrning och i medverkan av förskollärare och annan personal (Lpfö 18, s. 19). För att förskollärarna ska kunna arbeta likvärdighetsfrämjande med SKA framkommer av vår data att det kräver att ledningsgruppen skapar förutsättningar och resurser såsom tid, kompetensutveckling och ett ökat personalantal.

Den sammanslagna datan visade på ett behov av att omnämna ramfaktorteorins betydelse inom förskolan. Utifrån ramfaktorteorins tankar som lyfter hur komponenter på olika sätt bidrar och påverkar den pedagogiska kontexten, kan vi se en koppling till respondenternas uppfattning kring det som upplevs utmanande i arbetet med SKA och likabehandlingsarbetet.

Lundgren (1999, s.36) förklarar ramfaktorteorin som en reflektionsmall med ramar för en pedagogisk process eller kontext, "med andra ord ligger i tillämpningen av ramfaktorteorin en form av målstyrning av utbildning. Med målstyrning följer resultatanalys och därmed utvärdering. Och det är [...] framför allt inom utvärderingstänkandet som ramfaktorteorin kommit att bli ett tankeverktyg". (Lundgren, 1999, s.36).

Av vår data framkom att förskollärarna upplevde att strukturella förutsättningar till viss del var en bristvara och något de eftertraktade att få från ledningsgruppen. Förskollärarna lyfte vidare att det var deras ansvar att driva det pedagogiska arbetet i arbetslaget, men att de upplevde det som utmanande p.g.a. tid, utbildning och kompetens påverkade resultaten.

Förskollärarna var dock eniga i att uttrycka att tidsbrist var det främsta och återkommande faktorn som störde planering, undervisning och bedömningsmöjligheter. Rektorerne omnämnde emellertid andra ramfaktorer. Insamlade data visade på att rektorerna inte delade förskollärarnas uppfattningar kring hur SKA genomfördes och bedrivits i det dagliga arbetet, vilket kan tolkas som problematiskt. I nästa avsnitt belyser vi ytterligare samsynen av begrepp mellan aktörer.

6.4 Samsyn, likvärdighet och kvalitet

I studien synliggjordes hur förskollärare och biträdande rektorer önskade och strävade efter att främja begreppsförståelse inom enheten. Ledningsgruppen förklarade hur de tagit fram olika gemensamma material, för att lättare utgå från samma språk och ramar i frågor som rörde verksamhetens utveckling och likabehandlingsarbete. Insamlad data visade emellertid på att de som deltog i studien hade olika perspektiv och synsätt på begreppen likvärdighet och kvalitet. Tre av fyra förskollärare i studien lyfte komplexiteten kring att begreppen är subjektiva. Denna uppfattning verkade delas till viss del av Biträdande rektor 1.

Det har ju verkligen varit spretigt hur vi säger och gör. Det är ju en process vi är i, hur vi försöker ta i och förstå det här. - Biträdande rektor 1

Utifrån att enhetens begreppsförståelse varierade, hade rektorerna arbetat fram gemensamma underlag för att främja likvärdighet för barnen och hur pedagoger ska använda SKA för att säkerställa detta. I intervjuerna framkom att förskollärarna påtalade vikten av att ledningen definierade kännetecknen för likvärdighet och kvalitet. De uttryckte även ett ökat behov av dialoger kring begreppen, för att skapa en gemensam grund att stå på.

Förskollärare 2 och 1 upplevde att det underlättade med ett gemensam SKA - och likabehandlingsunderlag mellan de olika förskolorna, då det öppnade till möjligheter för pedagogerna att mötas i reflektionssamtal om sina fynd och observationer. Utmaningen låg emellertid i att de skulle förstå begrepp som förekom i materialet likvärdigt, vilket enligt förskollärarna, komplicerade det pedagogiska arbetet.

Att ledningen är tydlig och har tagit fram ett gemensamt material underlättar när vi ska samtala och kan använda samma språk. Då kan vi mötas och prata enklare om vi förstår samma sak. - Förskollärare 2

Ledningen kan ge tydlighet som hjälper mycket och underlättar [...]. Hela begreppet fanns ju inte när jag började.. Eller jag tror inte det. Det började kanske för 5 år sedan bara va? Det är väl nytt? Vi förstår ju begreppet olika ibland, nu kan jag känna.

- Förskollärare 1

Detta gick i linje med Rektor 1's reflektion där hen beskrev värdet av att konkretisera och använda samma material i enheten, men även värdet av att pedagoger delade språkförståelse, vilket hen menade kunde bidra till att erbjuda barnen en mer likvärdig förskola.

[...] när vi möts i ett kollegialt möte, tvärgrupper, då har vi samma dokumentation att utgå från. Då har vi ett gemensamt språk att utgå från, vilket hjälper och stöttar mig att leda detta SKA arbetet. Att hela tiden kunna hänvisa till den gemensamma underlaget. Det är viktigt att för när jag träffar förskola XX eller XX så pratar vi samma språk. - Biträdande rektor 1

De båda biträdande rektorerna lyfte hur de strävade efter att öka samsyn och likvärdighet inom enheten. De uttryckte att de upplevde att de närmade sig sina mål med en likvärdig enhet vilket krockade med några av förskollärarnas uppfattning om att enheten inte var likvärdig. Förskollärare 2 och 4 var mycket tydliga i denna uppfattning.

Nä absolut inte. Det är verkligen inte likvärdigt! Vi gör för olika. [...] -
Förskollärare 2

Vi utgår från samma styrdokument och samma verksamhetsplan. Samma grund...
Men nej, det är inte likvärdiga för att man bedriver varje verksamhet utifrån en
subjektiv synvinkel. - Förskollärare 4

Vidare framhöll respondenterna vikten av kommunikation, dialog och goda relationer som ytterst central inom förskolans verksamhet, för att på så sätt förmedla ett grundläggande likvärdigt förhållningssätt och samsyn i arbetslagen. Samtliga respondenter återkom till en hållbar relation inom arbetslaget för att öka gemensam förståelse kring begrepp och synsätt.

Vi har ju inte alltid samma syn och tolkar allt lika. Vi kommer ju med oss själv om du förstår. Alltså det handlar ju om att man har en blick och öron och frågar hur tänkte du nu att man har en dialog kollegor emellan. – Förskollärare 2

Förskollärare 2 förklarade sitt perspektiv då samsyn brast inom arbetslaget. Hen uttryckte att en god pedagogisk kvalitet inom arbetslaget kunde visa på att bemöta och samtala konstruktivt för att skapa förståelse och byta perspektiv med varandra. Andra relationer som nämndes, var förtroendefulla och lyhörda relationer mellan pedagoger och barn, men även relationen till barnens vårdnadshavare och familjer. Förskollärare 4 uppgav att relationen och kontakten med vårdnadshavare var av vikt i hens arbete med SKA.

Systematiskt kvalitetsarbete är också kopplat till vårdnadshavarna i form av utvecklingssamtal och uppföljningssamtal. Egentligen vill jag säga att den dagliga kontakten också är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Det är jätteviktigt. - Förskollärare 4

Detta går i linje med att respondenterna uttryckte att kommunikation och dialog inom arbetslagen var en nyckelaspekt i att förstå och arbeta med olika begrepp mer likvärdigt. Förskollärare 4 argumenterade även för att hen såg ett värde i att samtala med vårdnadshavarna kring olika begrepp som används inom förskolan då detta möjligen kunde främja arbetet med SKA och likabehandlingsarbetet.

Som en eventuell lösning lyfte några av respondenter vikten av att ha gemensamma forum och reflektionstillfällen inom enheten, för att främja samsyn och förståelse för begreppens innebörd och praxis. De uttryckte att om pedagoger besatt en ökad

medvetenhet och samsyn kring begreppen, kunde det även bidra till ökad kvalitet i arbetet med likvärdighet.

6.5 Hur förskollärare och rektorer ser på barnkonventionen i relation till sitt uppdrag

I vår undersökning framkom två olika uppfattningar av hur respondenterna såg på hur barnkonventionen har påverkat deras arbete. Det ena perspektivet beskrevs av förskollärarna, att deras arbetssätt ej påverkats eller förändrats i någon utsträckning. Det andra perspektivet förskollärarna gav uttryck för belyste att de upplevde att barns rättigheter förstärkts i och med barnkonventionen som en del av svensk lag. Och följaktligen påverkat förskolans arbete mot diskriminering och kränkande behandling.

Efter integreringen av barnkonventionen som en del av svensk lagstiftning, har förskolor nu uttryckligen ett tydligare ansvar att upprätthålla att barnens rättigheter respekteras och stöds i förskolan. Ur vår data kunde vi med tydlighet synliggöra respondenternas förståelse för barnkonventionen samt hur förhållandet mellan SKA och integreringen av barnkonventionen i förskolan påverkade varandra.

Mitt arbetssätt har inte ändrats direkt [...] kanske att det är mera samtal kollegor mellan. En mer medvetenhet hos oss som aktualiserats. - Förskollärare 1

Mitt arbetssätt upplever jag inte har förändrats, jag upplever däremot att förskolans roll har förändrats och min egna yrkesroll legitimerats ytterligare med barnkonventionen som lag. - Förskollärare 4

Förskollärare 1 och 4 påtalade att barns rättigheter förstärks, snarare än att förskollärarnas arbete förändrats. I intervjun med Förskollärare 2 framkom dock ett annat perspektiv angående barnkonventionen och enhetens likabehandlingsarbete. Detta kan sättas i kontrast till andra respondenternas uppfattningar, angående att de ansåg att barnkonventionen som ny lagstiftning ej påverkat deras yrkespraktik.

[...] det som har hänt tycker jag är formuleringarna i text i likabehandlingsplanen [...] helt plötsligt kommer stadsdelen in och jobbar med det. Det kommer högre från staden också att vi ska jobba med det här. - Förskollärare 2

Förskollärare 2's svar visade på att ledning och organisation i allt större utsträckning försökte synliggöra barnkonventionens roll. Hen nämnde även att det systematiska

kvalitetsarbetet kunde ses som ett redskap för att uppnå likvärdig kvalitet, med fokus mot att upprätta och säkerställa barns rättigheter.

I studien framkom att enheten tagit fram olika handlingsplaner och strategier som en del av SKA, för att främja arbetet med likabehandlingsarbetet samt barns rätt till trygghet, delaktighet och inflytande. Biträdande rektor 1 berättade att en av dessa strategier var något de kallade miljöron, vilken granskade barnens rättigheter i miljöerna på förskolorna. Hen förklarade att detta var en del av det systematiska kvalitetsarbetet de bedrev för att säkerställa att barnens rättigheter uppfylldes.

Inom SKA tycker jag det börjar det bli mer likvärdigt nu i alla fall. Nu går biträdande rektor XX och tittar på om miljöerna kan anses vara likvärdiga. En miljösäkring som leder till en likvärdig miljö för barnen Och där ser vi ju hur miljö är viktig för barns rättigheter. - Biträdande rektor 1

Respondenterna i studien lyfte miljön som en central del i att synliggöra och utveckla möjligheter för barns inflytande och delaktighet, men även arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Respondenterna använde begreppet tillgänglighet som en återkommande aspekt i likabehandlingsarbetet. I nästkommande avsnitt berör vi miljöns roll ytterligare. I intervjun med förskollärarna framkom även hur de såg på förhållandet mellan SKA och integreringen av barnkonventionen i förskolan i relation till den pedagogiska miljön.

I vårt arbete med SKA gör vi bland annat intervjuer och observationer så vi får syn på hur miljön fungerar för dom (författarnas kommentar -läs: barnen). Om vi behöver förändra och utveckla miljö, den är ju levande. Vi möter barnens olika behov men kan ändå kvalitetssäkra och tryggsäkra situationer på detta sätt. [...] nu är barnets bästa lag! - Förskollärare 4

Förskollärarna att de inte upplevde någon skillnad i och med barnkonventionen som lag, för att sedermera uttrycka vikten av barns rättigheter samt att de pedagogiska miljöerna utvecklats och blivit allt mer likvärdiga. En möjlig tolkning av dessa motstridiga svar kan vara att arbetet till viss del fortfarande är oreflekterat för de olika yrkesgrupperna eller att barnkonventionen inte helt etablerats inom verksamheten.

6.6 Likvärdighet i förskolan: den fysiska och sociala miljöns betydelse

Av intervjuerna framkom data som visade på att förskollärarna upplevde att likvärdighet kunde mätas i den fysiska och sociokulturella miljön kring barnen. Samtliga respondenter nämnde att miljön borde vara inkluderande utifrån barns olika förutsättningar samt vara tillgänglig. De nämnde även att pedagogernas förhållningssätt och barnsyn (inom processkvalitet) var av vikt i att främja likvärdig miljö ur en social aspekt. Förskollärarna formulerade att ett interkulturellt förhållningssätt var främjande för att bidra till en likvärdig verksamhet. Förskollärarna uppgav dock enhälligt att de upplevde en tvetydighet om vad begreppen likvärdighet och tillgänglighet egentligen innebar, och hur det kunde praktiseras i verksamheten.

Rektorerne gav även ett perspektiv på att fördela resurs likvärdigt, exempelvis i form av kompetent utbildad personal, personaltäthet och ekonomi. Detta framkommer tydligt i intervjun med Biträdande rektor 1.

Likabehandlingsarbetet är en gemensam plattform för oss alla, att barnen i och med det får en likvärdig förskoletid. Det bör inte skilja sig så mycket åt. Vissa förskolor har satsat jättehårt med vissa aktiviteter eller förståelser eller kunskap...andra inte. EN del ska inte få... en del får så mycket p.g.a. av ekonomi och utbildning... gör att det kan skilja sig åt vad barnen får för möjligheter. Men miljöerna bör eftersträva efter att vara tillgängliga som exempel. - Biträdande rektor

1

Biträdande rektor 1's svar visade på behovet av att fatta beslut och att fördela resurser utifrån de specifika behov varje förskola, avdelning eller barn kunde tänkas ha. Hen framställde ett dilemma inom enheten som kunde tänkas påverka barns möjlighet att möta pedagoger med kompetens och kunskap att arbeta med likvärdighet i barngrupperna. I Vetenskapsrådets rapport går det att läsa “[...] frågan om förskolans likvärdighet [...] baseras på en analys av hur barns olika villkor kan mötas [...] där alla barn kan utnyttja sin potential” (Vetenskapsrådet, 2015, s. 47). Vilket även visar på behov av anpassade insatser och förutsättningar utifrån såväl barns som förskolors individuellt skilda behov.

Förskollärare 1 lyfte matsituationen som ett exempel på detta, då hen arbetade med de yngsta barnen och kunde följa deras progression i att delta under måltiderna. Även Förskollärare 4 uppgav måltidssituationen som exempel på hur hen arbetade på olika sätt för att främja inkludering och likvärdighet.

Den ska vara lättillgänglig. Det ska den vara, men den ska inte... det ska ju finnas och ha utmaningar [...] Att möta och ta sig an förskolemiljön som lite utmanande. - Förskollärare 1

Miljö behöver ju få vara ett levande material som utvecklas med barnens behov tänker jag. Och det innebär ju att en miljö kan inte vara statisk [...]. - Förskollärare 4

Det är också viktiga saker om [...] vi har ett barn i svårigheter att de barnet ska ha fullvärdig(a) förskole dagar. Alla barn på olika sätt. - Förskollärare 2

Då barn i olika situationer i sina liv möter förskolans verksamhet, kan de vara i behov av mer eller mindre stöd och anpassade insatser för att fullt ut kunna delta i den dagliga verksamheten. Som yrkesverksam förskollärare är detta ett återkommande moment att ta hänsyn till, som kräver ett lyhört förhållningssätt för att främja att barnen upplever sig inkluderade och en del av ett meningsfullt sammanhang, där barnet kan utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och behov. I läroplanen går det att läsa att utbildningen ska anpassas så att alla barn har möjlighet att nå målen efter deras individuella förutsättningar (Lpfö, 18, s.6).

Tre av förskollärarna uttryckte i intervjuerna att miljön hade en stor roll i arbetet med likvärdighet inom förskolan. I miljön kunde de förändra och anpassa verksamheten på olika sätt utifrån barnens förutsättningar och behov. Tre av förskollärarna uttryckte att de gärna såg att miljön var utmanande och gav barnen möjlighet att lära nytt. Förskolans likvärdighetsarbete har en tydlig koppling till pedagogers förmåga att besitta ett främjade interkulturellt förhållningssätt, vilket framkommer i intervjuerna. Förskolan som kan anses vara en mångfacetterad mötesplats där det finns möjligheter att, utifrån olika erfarenheter och bakgrunder, utvecklas och lära i samspel med omgivningen.

Vi är olika. Var förskola har sin kultur också. Också som bärare av din kultur och den [...] behöver du ta reda på snabbt. Vad är det för kultur på den här förskolan? - Förskollärare 2

Förskollärare 2 belyste även att de olika aktörerna inom förskolan på olika sätt bidrog till att skapa ny kultur. Om förskolan kan formuleras vara en interkulturell mötesplats, där individer kan samspela utifrån olika förutsättningar, erfarenheter och kulturer, kan möjligen en arena där alla är lika mycket värda skapas. Det är rektor, förskollärare och arbetslagets ansvar att skapa en verksamhet där varje barn erbjuds samma förutsättningar till likvärdig utbildning oavsett barnets individuella förutsättningar och behov. Utifrån ett interkulturellt perspektiv framträder vikten av att pedagogerna aktivt strävar efter att etablera goda pedagogiska relationer, vilket innebär en tillåtande miljö där varje individ får komma till tals, där åsikter och uppfattningar diskuteras, reflekteras utan fördömanden och kränkande behandling. Betydelsen av en demokratisk ledare som besitter och arbetar utifrån ett lyhört och inkluderande förhållningssätt framställs i intervjuerna av såväl biträdande rektorer och förskollärare som ytterst central.

I intervjuerna framkom det att enheten aktivt arbetat med normkritiskt förhållningssätt och att det på olika sätt synliggjorts i verksamheterna. Tre av förskollärarna förklarade att de såg en stor progression i arbetet mot diskriminering och ökad genusmedvetenhet.

Det här med pojkar och flickor för länge sen så gjorde man ju skillnader [...] det har ju gått fort att vi gjort en åtskillnad mellan kön - det gör vi inte alls nu vågar jag påstå! Så där ser man en förbättring. - Förskollärare 1

En av förskollärarna lyfte även att hen upplevde att interkulturalitet inom arbetslaget eller i mötet med vårdnadshavare, kunde orsaka utmaningar då kulturella skillnader såsom perspektiv på barns bästa bidrog till att de inte delade en samsyn i vissa avseenden.

Utmaningen i ett likabehandlingsarbete... de är ju att det är godtyckligt [...] och att det kan bli kulturkrockar därför att vad som är likvärdigt utifrån de svenska normativa värderingarna som faktiskt är de vi har i vår grund i förskolan. De är inte per automatik samma värderingar som man har i ja vad ska jag ta för exempel Chile [...]. Dom kan ha helt andra grundvärderingar om utevistelse, att man kanske inte är ute när det är kallt. Och då är det svårt att argumentera emot

för där är det ganska lätt att komma in på diskriminering, när man ska sätta två värderingar mot varandra. Två kulturers värderingar mot varandra. Och det kan vara svårt men där får man vara ödmjuk i möte med den andra.

- Förskollärare 4

Detta visade även på vikten av förtroendefulla relationer inom arbetslaget och att pedagogerna behövde känna sig trygga med varandra för att utmana och på sikt berika det pedagogiska arbetet.

7. Diskussion och slutsats

I följande avsnitt kommer vi att presentera resultatet av vår undersökning i relation till tidigare forskning och de teorier vi tidigare presenterat. Slutligen kommer vi diskutera förslag till vidare forskning.

Studiens syfte var att med stöd av fenomenografin och ramfaktorteorin söka förståelse för hur förskollärare och biträdande rektorer uppfattade systematiskt kvalitetsarbete och hur det stödde likvärdighet inom enheten, samt informanternas syn på likvärdighetsbegreppet. Vi ämnade även att undersöka hur förskollärare såg på barnkonventionen som en del av svensk lagstiftning och om detta möjligen påverkade deras arbete inom förskolan. Syftet har besvarats då vi bringat större förståelse för hur informanterna uppfattade och förhöll sig till barns rättigheter samt att principen om likvärdighet följs inom förskolan, där SKA fungerade som ett verktyg för att säkerhetsställa denna praktik.

Genom att respondenterna på olika sätt beskrivit hur de tolkade och uppfattat de olika begreppen, samt förutsättningar för att uppnå detta, har även forskningsfrågorna besvarats.

Våra forskningsfrågor i denna studie var:

- Hur förstår / definierar förskollärare och biträdande rektorer SKA?
- Hur bedrivs arbetet med SKA för att uppnå likvärdighet?
- Hur uppfattar förskollärare och biträdande rektorer förhållandet mellan SKA och likabehandling?
- Hur uppfattar förskollärare och biträdande rektor förhållandet mellan SKA och FN's Barnkonvention i förskolan?

Den pedagogiska kvaliteten var ett fenomen som framträdde med tydlighet i intervjuerna. Informanterna betonade att relationer inom förskolan var det som utgjorde grunden till att kunna bedriva en kvalitativ verksamhet med fokus på likabehandlingsarbete. I intervjuerna var det förskollärarna som betonade vikten av att etablera och underhålla goda hållbara relationer gentemot barn och vårdnadshavare. De betonade även vikten av lyhördhet och förtroende inom arbetslagen för att kunna problematisera och kritiskt granska den egna verksamheten. Detta visar på att förskollärarna delade en samsyn inom den gemensamma livsvärlden där de befann sig inom förskolans värld. Kroksmark beskriver att fenomenografin skiljer på livsvärldar, “den första livsvärlden är min egen. Den utgörs av mina [...] möjliga uppfattningar. [...]. Den andra livsvärlden etableras genom de kollektiva, intersubjektiva uppfattningarna[...] Dessa är en del av totaliteten på samma sätt som min egen livsvärld är en del av den intersubjektiva livsvärlden. Det är allas våra livsvärldar som tillsammans konstituerar den intersubjektiva livsvärlden” (Kroksmark, 2007, s. 21).

Det systematiska kvalitetsarbetet var det andra fenomenet som framkom i undersökningen. Genom vår undersökning och de olika intervjuerna framkom respondenternas perspektiv på SKA. Något som framkom i intervjuerna med såväl biträdande rektorer och förskollärare var att det systematiska kvalitetsarbetet förstods och utfördes på olika sätt inom enheten. Thomassen (2007, s. 92) skriver att ett fenomen kan beskrivas ur en rad olika perspektiv som kommer att vidja eller komplettera erfarenheter av det och ändra våra uppfattningar. Jag kan också förhålla mig till ett fenomen på olika sätt [...]”. Respondenterna uppgav att de kunde se risker med bristande begreppsförståelse, vilket även kunde påverka barnens rätt till likvärdig förskola och även arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. De biträdande rektorerna betonade främst att ett gemensamt underlag var fördelaktigt för att främja begreppsförståelse och arbetet inom enheten.

Vikten av att förskollärare gavs utrymme, tid och utbildning (strukturell kvalitet) för att kunna arbeta med systematiskt kvalitetsarbete framkom även i intervjuerna vilket kan förstås utifrån ramfaktorteorins beskrivning av hur faktorer kan påverka och bidra till en kvalitativ verksamhet. Detta var nödvändigt för att förskollärarna skulle kunna fullfölja uppdraget att reflekterande och kontinuerligt upprätthålla det systematiska kvalitetsarbetet. I intervjuerna identifierade vi även att förskollärarna upplevde

rektorns roll som viktig för att säkerställa att förutsättningar för detta arbete uppfylldes. Det framkom olika förutsättningar och faktorer som påverkade förskolans likvärdighet. Vilket var bland annat; utbildad och kompetent personal per avdelning, tidsbrist, ekonomi, lyhört barnperspektiv samt ett behov av pedagoger som applicerade ett interkulturellt förhållningssätt i mötet med barns olika behov och förutsättningar. Resultaten visade på att barns rättigheter, till viss del kartlades med hjälp av SKA men att det fanns utrymme för subjektiva tolkningar och ett ökat behov av gemensamma riktlinjer för hur likvärdighet arbetet skulle bedrivas. Slutligen framkom det att detta på sikt även påverkade förskolornas kvalitet.

7.1 Diskussion

I intervjuerna framkom en stor variation av hur de olika respondenterna tolkade och förstod likvärdighetsbegreppet. Deras uppfattningar kring det övergripande arbetet med systematiskt kvalitetsarbete delade de dock en samsyn i. Förskollärarna i studien uttryckte att de upplevde stress, osäkerhet och otillräcklighet i relation till arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet.

De uttryckte på sätt och vis att de ingick i två olika uppfattningsvärldar - där teori och praktik till stor del stod i kontrast till varandra. Förskollärarna uppgav även att de hade en gemensam förståelse för vad som kunde ingå i det systematiska kvalitetsarbetet, även om de samtidigt upplevde att SKA var komplext. Samtliga respondenterna uppgav olika exempel på vad som ingick i det systematiska kvalitetsarbetet, så som planering utifrån årshjul, dokumentation, reflektion och analys. Respondenterna sa i intervjuerna vad som ingick i det systematiska kvalitetsarbetet i teorin. Detta visade på att de delade en förståelse för hur SKA kan användas som verktyg. Förskollärarnas svar skilde sig dock sedermera från rektorerna, då de upplevde svårigheter i att utföra det rent praktiskt.

Håkansson (2017) menar att i framgångsrika skolverksamheter är ett kollegialt utvecklingsarbete en central framgångsfaktor, men att den individuella kompetensutvecklingen även är en positiv komponent (Håkansson, 2017 s 139). Han menar att genom lärgemenskap inom förskolans olika avdelningar och yrkesgrupper, berikas förskolans kvalitet och förståelse för hur det praktiska arbetet ska bedrivas.

Empirin visade på att förskollärarna till viss del upplevde sig sakna organisatoriska och strukturella förutsättningar, vilket bidrog till färre samtal och reflektionstillfällen inom arbetslaget och enligt intervjuerna bidrog detta till att ha en negativ inverkan på det systematiska kvalitetsarbetet arbetslagen bedrev. Hallgren och Elms (2020) förklarar att systematiskt kvalitetsarbete bland annat kan påverka den relationella pedagogiken (processkvalitet) dvs. relationerna mellan barngrupp och pedagogerna i arbetslagen, vilket kan tänkas påverkade verksamhetens likabehandlingsarbete negativt.

I enlighet med ramfaktorteorin (Dahllöf, 1999) belyser förskollärare och biträdande rektorer olika faktorer som på olika sätt påverkar och bidrar till deras arbete. Förskollärarna berättade att det ofta inte fanns tillräckligt med möjlighet för dem att utföra sitt uppdrag som förskollärare. Ofta uteblev diskussioner och reflektioner inom arbetslagen, vilket är en stor del för att arbeta med systematiskt kvalitetsarbetet.

I läroplanen går det att läsa “arbetslaget ska kontinuerligt och systematiskt följa, dokumentera och analysera varje barns utveckling och lärande för att göra det möjligt att följa barns förändrade kunnande samt utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära [...]” (Lpfö 18, s. 18), detta innebär att det finns behov av runtom liggande faktorer som möjliggör utrymme för att bedriva SKA. I intervjuerna framkom att om det saknas faktorer som exempelvis tid, personaltäthet, utbildning eller kompetens, fanns risk att det systematiska kvalitetsarbetet samt arbetet mot diskriminering och kränkande behandling inte prioriterades och på så vis påverkade barns möjlighet till en kvalitativ och likvärdig förskola.

Begreppet likvärdighet beskrevs av respondenterna på skilda sätt. Samtliga respondenter formulerade dock att likvärdighet kunde kopplas samman med miljön samt att pedagoger bör besitta ett lyhört och demokratiskt förhållningssätt. Rektorer som deltog i studien fokuserade främst på strukturella och organisatoriska förutsättningar som de upplevde var likvärdiga inom enheten. Så som till exempel gemensamma material och dokumentationsmallar, resurser, kompetens bland personal och miljöns likvärdighet mellan förskolorna och avdelningarna. Förskollärarna fokuserade även de på miljöns centrala roll i deras uppfattning av likvärdighetsarbetet, men framförallt att barnperspektivet var en viktig komponent i detta arbete.

Samtliga respondenter använde sig av begreppet tillgänglighet för att förklara likvärdighet inom förskolans arena. De syftade på material och miljöns utformning för att möjliggöra tillgänglighet ur ett barnperspektiv. Skolinspektionens slutrapport (2018) menar dock på att stora brister finns inom de svenska förskolor som de har granskat.

Skollagen anger att huvudmannen ska se till att barnen erbjuds en god miljö.[...] I nästan en femtedel av alla granskade förskolor har Skolinspektionen bedömt att kvaliteten på lärandemiljön är mindre god och en fjärdedel av förskolorna har inte tillräckligt bra material. Förskollärare och arbetslag i nästan en tredjedel av förskolorna behöver utveckla arbetet med att använda sig av förskolans miljö och material i arbetet med barnen. (Skolinspektionen, 2018)

Om det stämmer att respondenterna upplevde att de reflekterat kring miljöns betydelse för förskolans likvärdighet, kan det visa på att det skett ett aktivt likvärdighetsarbete inom enheten. Vi ställer oss dock frågande till att använda ett subjektivt begrepp för att förklara ett annat begrepp. Möjligen kan detta bidra till otydlighet i arbetet som ska sträva efter likvärdighet. Detta bidrar i sin tur till att ledningen skulle behöva precisera vilka begrepp de ska använda och hur de ska förstås.

Efter att ha tagit del av vår empiri ställer vi oss frågande till om förskolan kan förklaras likvärdig, trots ett aktivt arbete med SKA som verktyg för att säkerställa barns rättigheter. I intervjuerna framkommer tydligt hur pass tolkningsbart olika begrepp är, hur respondenterna ser olika på det och hur de praktiserar dem i sin verksamhet. Att begreppen är så pass tolkningsbara kan framstå som utmanande för att uppnå likvärdighet inom enheten. De biträdande rektorerna uttryckte att de strukturella förutsättningarna är centrala i att främja likvärdighet och kvalitet inom enheten och att de var nära att nå målet med en likvärdig enhet. Då aktörer inom förskolans praktik besitter olika kunskaper, erfarenheter och kompetenser, ställer vi oss frågande till detta resonemang. De olika förskolornas kulturer och de som verkar inom dem, är de som tolkar och förstår begreppen i praktiken.

Vi kan se en strävan mellan arbetet för likvärdighet och barnkonventionens olika artiklar. Utifrån respondenternas svar blev vi dock förvånade över deras perspektiv på barnkonventionens som en del av svensk lag och påverkan på barns rättigheter i förskolan. Som vi redovisat i vår datasammanställning, uppgav respondenterna att

deras perspektiv på detta inte förändrats i någon större uträkning, och att de ansåg att de redan arbetade utifrån barnkonventionen och barns rättigheter i det dagliga arbetet. Utifrån den forskning vi tagit del av framkommer dock en kontrast till detta, då det redovisas att barns utsatthet i den svenska förskolan snarare ökat (Kärrby, 2001) vilket vi upplever problematiskt. Vi kan se ett behov av en förändring och ett tydligare krafttag i arbetet med att barns rättigheter efterföljs.

Vi uppfattade dock en positiv och gemensam strävan och önskan hos respondenterna, om att de ämnade att öka barns rätt till likvärdig förskola. Detta var något som var angeläget och högt värderat hos samtliga. Läroplanen lyfter att arbetet ska bedrivas gemensamt inom arbetslaget, men då det i intervjuerna framkommer att barnskötare och annan personal inte har avsatt tid för planering och reflektion, samt att förskolläraernas planering/ reflektions tid ofta påverkas negativt av personalbrist eller andra arbetsuppgifter, upplever vi en paradox.

Något som återkommer i empirin är att respondenterna upplever ett stort tolkningsutrymme kring läroplanen och de styrdokument som omger förskolan. En arena med mångfacetterade uppfattningar kan tänkas bidra till att skapa olika utformningar inom verksamheterna, och därmed olika kulturer. Vi tolkar utifrån insamlad data att på grund av att begrepp såsom, kvalitet och likvärdighet är tolkningsbara, så ökar möjligheten till att de skiljer sig mellan olika förskolor. Vi kan se en koppling mellan kulturen som skapas utifrån de individer som arbetar, diskuterar och reflekterar tillsammans och det likabehandlingsarbete som bedrivs. I intervjuerna lyfts värdet av att utvecklas gemensamt genom samverkan med andra, genom att träffas i olika forum o där perspektiv kan reflekteras kring. Insamlad data tyder på att det talade ordets betydelse är av stor vikt för att uppnå en gemensam språklig samsyn.

7.2 Slutsats och vidare forskning

Utifrån våra resultat är vår slutsats att reflektionsarbete är av stor kvalitativ betydelse, för att hålla det systematiska kvalitetsarbetet igång som en pågående process och samtidigt utveckla pedagoger i sin profession i relation till likvärdighet inom förskolan. Vi kan även utifrån resultatet avläsa ett stort behov av ett interkulturellt perspektiv hos de olika yrkesgrupperna som ett led i arbetet att uppnå en samsyn kring hur teori och praxis samverkar där individers olikhet ses som berikande och utvecklande.

Om den praktiska verkligheten beskrivs som att förskollärare och rektorer är de som ansvarar och leder verksamheten och undervisningen, då borde det rimligtvis kräva en viss kunskap om t.ex. *hur* arbetet ska genomföras. Kanske vore det rimligt, att begrepp och teoretiska mål i styrdokumentet i större utsträckning tydligt formuleras eller undervisas om och med verksamhetsförlagd utbildning vid förskollärarytbildningen då det ofta framkommer olika subjektiva tolkningar av läroplanen och hur den uppfattas. Även fortbildning i större utsträckning inom interkulturalitet, skulle kunna vara aktuellt för utveckling mot en samsyn och mer kvalitativ likvärdig förskola.

Avslutningsvis är vi av åsikten att systematiskt kvalitetsarbete och hur aktörer inom förskolan uppfattar begrepp på olika sätt, skulle behöva ytterligare stöd av vidare forskning. Vi menar att om detta ämne beforskas i större utsträckning, kan förskolors likvärdighets arbete och barns rättigheter på så vis främjas. Vi uppfattar att SKA kan fungera som ett konstruktivt redskap i att synliggöra normer och strukturer som påverkar förskolans förmåga till kvalitativ och likvärdig verksamhet för alla barn. Förutsatt att aktörerna som brukar SKA är väl införstådda med syftet och målet mot likvärdig förskola för alla barn.

8. Referenslista

8.1 Otryckta källor

Intervjuer med förskollärare samt biträdande rektorer

Förskollärare 1:2021- 03-18

Förskollärare 2 och 3: 2021-03-19

Förskollärare 4: 2021-03-25.I

Intervju med biträdande rektor 1 och 2: 2021-03-26.

8.2 Figurer

Figur 1: Skolverket, 2021. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola>

(Hämtad 2021-04-01)

Figur 2: (Inspirerad av) Håkansson, J. (2017). uppl.2:4 *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem*. Lund: Studentlitteratur AB. S.11

8.3 Litteratur och artiklar

- Dahllöf, U. (1999). Det tidiga ramfaktorteoretiska tänkandet - En tillbakablick *Pedagogisk Forskning i Sverige*. årg. 4 nr 1 s 5–29, Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.
- Drange, N. (2019). Child Care, Education and Equal Opportunity. I: Malcolm Langford, Marit Skivenes & Karl Harald Søvig (red.) *Children's Rights in Norway An Implementation Paradox?* https://www.idunn.no/childrens_rights_in_norway (Hämtad 2021-03-29).
- Engdahl, I. & Ärleman - Hagsér, E. (2016). *Att bli förskollärare - mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Englund, T. & Quennerstedt, A. (2008). Likvärdighetsbegreppet i svensk utbildningspolitik. I Englund, T. & Quennerstedt, A. (red.) *Vadå likvärdighet - studier i utbildningspolitisk språkanvändning*. Göteborg: Daidalos.

- Fägerborg, E. (2011). Intervjuer s. 85 I: (red.) Kaijser, L. & Öhlander, M. *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi tre kunskapsformer i historisk belysning*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Hallgren, C. & Elm, A. (2020). Kvalitetsarbete i förskolan - didaktiska dilemman. I: (red.) Bäckman, K, Elm, A & Magnusson, L. *Förskola, barn och undervisning - didaktik i förskolan*. Första uppl. Stockholm: Liber.
- Håkansson, J. (2019). *Leadership for learning in the preschool: Preschool managers' perspectives on strategies and actions in the systematic quality work*. <https://journals-sagepub-com.till.biblextern.sh.se/doi/full/10.1177/1741143217732794> (Hämtad: 2021-03-05)
- Håkansson, J. (2017). uppl. 2:4. *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem*. Lund: Studentlitteratur.
- Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik en didaktisk möjlighet. Högskolan för lärande och kommunikation, *Didaktisk Tidskrift* Vol. 17, No. 2-3, JÖNKÖPING UNIVERSITY PRESS. <http://www.tomaskroksmark.se/Fenomenografiskdidaktik%202007.pdf> (Hämtad 2021-03-26)
- Kärrby, G. (2001). Barnets rätt till hög kvalitet i förskolan. *Utbildning & Demokrati* Vol. 10, Nr. 2. s. 81-93. <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2001/nr-2/gunni-karrby---barnets-ratt-till-hog-kvalitet-i-forskolan-.pdf> (Hämtad: 2021-03-25)
- Kärrby, G. (1997). Bedömning av pedagogisk kvalitet - Förskolan i fokus. *Pedagogisk Forskning i Sverige* årg. 2 nr 1, s 25–42. Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet. <https://pedagogiskforskning.se/wp-content/uploads/2012/11/kaerrby.pdf> (Hämtad 2021-03-26)
- Lager, K. (2015). *I spänningsfältet mellan kontroll och utveckling*, DISS Göteborgs universitet, studies in educational sciences, Göteborg. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/40661/2/gupea_2077_40661_2.pdf (Hämtad: 2021-03-24)

- Langford, M. Skivenes, M. & Søvig, K. H. (red.) (2019). *Children's Rights in Norway An Implementation Paradox?*
https://www.idunn.no/childrens_rights_in_norway (Hämtad 2021-03-29)
- Lundgren, U. P. (1999). Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. *Pedagogisk Forskning i Sverige*. årg 4 nr1 s. 31–41.
file:///Users/1/Downloads/1052-Text%20(artikel)-2650-1-10-20180905-3.pdf
(Hämtad: 2021-03-26)
- Patel, R. Davidson, B. (2019). (red.) Uppl. 5:3 *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolinspektionen (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/regeringsrapporter/red> (s.70)).
- SOU 1972:26. Förskolan. Del 1. *Betänkande angivet av 1968 års barnstugeutredning*. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- SOU 1997:157. *Att erövra omvärlden*. (Publicerad 04 november 1997 · Uppdaterad 02 april 2015) Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag*. Stockholm: Allmänna förlaget.
https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/barnkonventionen-blir-svensk-lag_H4B319 (Hämtad: 2021-03-29)
- Sheridan, S, Williams P, Sandberg A. (2001). Systematic Quality Work in Preschool. April 2012 *International Journal of Early Childhood* 45 (1). S. 123-150.
https://www.researchgate.net/publication/257797522_Systematic_Quality_Work_in_Preschool (Hämtad: 2021-03-20)
- Skollagen (SFS 2010:800) *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. utfärdad 2010-06-23, ändrad t.o.m. SFS 2013:823. (2014).
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skolverket (2021). *Systematiskt kvalitetsarbete – så fungerar det*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola>; (14/3 -21).

- *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. (2018). Stockholm: Skolverket.
- Thomassen, M. (2007). I: *Del II Vetenskaplig kunskap (red.) Vetenskap, kunskap och praxis*. Lund: Gleerups.
- Vetenskapsrådet. (2015). *En likvärdig förskola -Innebörder och indikatorer*.
http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/20443/En-likvaerdig-foerskola_webb-2.pdf?sequence=2 (2021-04-02)
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

9. Bilagor

Bilaga 1: Urval av intervjufrågor till förskollärare

- Kan du ge exempel på ditt arbetssätt med likvärdighet och barnkonventionen i det dagliga praktiska arbetet?
- Ser du några fördelar med det systematiska kvalitetsarbetet för att säkerställa likvärdighet?
- Hur arbetar du med SKA? Vad ingår.
- Vad anser du är den mest utmanande biten med systematiskt kvalitetsarbete?
- Skollagen säger att alla barn inom förskolan ska ha rätt till utbildning av hög kvalitet, Hur förstår och definierar du kvalitet inom förskolan och undervisning? Vad är god kvalitet? Finns det flera aspekter av kvalitet enligt dig?

Ta gärna med någon dokumentation eller SKA material ni använder i ert arbete att utgå från i samtalet.

Bilaga 2: Intervjufrågor till Förskollärare

Uppge samtyckes samt konfidentialitetskravet.

Inledande allmänna frågor (del 1)

- Hur länge har du arbetat inom förskolan?
- Hur såg din väg ut till att bli förskollärare?
- Med vilka åldrar arbetar du med nu?
- Hur länge har du varit yrkesverksam förskollärare? När blev du legitimerad förskollärare?
- Hur länge har du varit på din nuvarande arbetsplats?
- Har du något specifikt uppdrag? Är du platsansvarig exempelvis eller APT ansvarig? Vad innebär det för dig i ditt arbete?
- Hur ser enheten du arbetar i ut? Hur många förskolor är ni?
- Vad är din erfarenhet av systematiskt kvalitetsarbete. Hur skulle du beskriva det vad det innefattar?
- Vad innebär likvärdighetsbegreppet för dig? Kan du ge exempel på hur du arbetar med detta i din barngrupp?
- Vilka sociala egenskaper anser du är en styrka i en förskollärares yrkesroll i likabehandlingsarbetet.
- Vad innebär barns delaktighet för dig?
- Vad innebär ett tillåtande klimat eller miljö för dig?
- Vilka värderingar tror du främjar hela barnets utveckling så som socialt, empatiskt, moraliskt, intellektuellt och motoriskt?
- Om du arbetat på olika förskolor;; anser du dem vara likvärdiga? Varför/Varför inte?
- Har du exempel på hur dina olika arbetsplatser såg på begreppen SKA och likvärdighet? Arbetade man olika med dom? Hur?
- Kan du ge exempel på olika arbetsmetoder och verktyg som berör SKA, inom dina olika anställningar?

Frågor som berör SKA (del 2)

- Skollagen säger att alla barn inom förskolan ska ha rätt till utbildning av hög kvalitet, Hur förstår och definierar du kvalitet inom förskolan och undervisning?
- Vad är god kvalitet inom förskolan anser du?
- Finns det flera aspekter av kvalitet enligt dig?
- Hur arbetar du med SKA? Vad ingår.
- Finns resurser och kompetens för att uppfylla dessa krav anser du? Vad önskar du dig?
- Kan du ge exempel på hur du tar med dina kollegor i detta arbete? (Vem gör vad?)
- Hur ser samarbetet ut mellan olika arbetsroller?
- Vad anser du är den mest utmanande biten med systematiskt kvalitetsarbete?
- Finns det hinder som ni har stött på i det systematiska kvalitetsarbetet?
- Har du som förskollärare fått rätt stöd och vägledning kring arbetet med systematiskt kvalitetsarbete?
- Hur anser du att det systematiska kvalitetsarbetet påverkar förskolans utveckling?
- Kan SKA främja likvärdighet och likabehandling arbetet?
- Hur arbetar ni med SKA för att motverka diskriminering och synliggöra problematiska normer och perspektiv? (så som klass, genus, etnicitet eller funktionsvariation)

Frågor som berör likvärdighet och barnkonventionen (del 3)

- (Du nämnde tidigare hur du ser på likvärdighetsbegreppet. Kan du ge exempel på hur du definierar likvärdighet inom utbildning och undervisning?)
- Utifrån ditt perspektiv, skulle du säga att förskolorna inom enheten är likvärdiga? Vad skiljer dem åt?
- Skiljer likvärdighet och likabehandlingsarbetet sig från varandra anser du? Hur definierar du begreppen?
- Hur arbetar du som förskollärare mot mål som berör omsorg och lärande - utifrån barnens olika förutsättningar och behov?
- Hur praktiserar du likvärdigt bemötande och samspel i mötet med barnen?
- Hur praktiserar du det i din verksamhet och hur synliggörs detta för vårdnadshavare och kollegor?
- Hur tänker du kring den pedagogiska miljön när det gäller likvärdig utbildning och undervisning?
- Kan du ge exempel på hur du uppfattar att SKA kan bidra till likvärdighet?
- Ser du några fördelar med det systematiska kvalitetsarbetet för att säkerställa likvärdighet?
- Har ditt arbetssätt och förhållningssätt ändrats sedan barnkonventionen blivit lag? Om ja hur då?
- Uppfattar du om och hur barnkonventionen påverkat likvärdigheten inom förskolan?
- Kan du ge exempel på ditt arbetssätt med likvärdighet och barnkonventionen i det dagliga praktiska arbetet?
- Vilka utmaningar har ni mött med arbetet med likabehandling? – Hur löser ni i så fall det?
- Har ni rätt förutsättningar för att aktivt arbeta med SKA samt se till att barnkonventionens delar om barns rättigheter till likvärdig undervisning tillgodoses?

Bilaga 3: Urvals frågor till rektor och huvudman

Här bifogas en liten mängd frågor som intervjun kommer fokusera kring.

Systematiskt kvalitetsarbete förkortas i denna text ibland som SKA.

- Vad tycker du är ditt främsta ansvar som rektor inom förskolan har?
- Kan du beskriva din roll i det systematiska kvalitetsarbetet?
- Vilka metoder och verktyg har ni tagit fram i arbetet med SKA?
- Hur kopplas SKA ihop med likabehandlingsarbetet som bedrivs på förskolorna? Hur främjar SKA likvärdighet?
- Vilka framgångsfaktorer samt utvecklingsmöjligheter ser du med det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs idag?
- Hur ser du på kvalitén mellan de olika förskolorna? Är de likvärdiga verksamheter? Varför?
- Hur främjar du som rektor en samsyn på kvalitet inom de olika arbetslagen?
- Hur tar du som rektor vara på de olika kompetenserna som kan finnas i ett arbetslag?
- På vilket sätt bidrar du till att främja och skapa förutsättning för pedagogernas arbete med SKA?
- Hur tänker du kring ditt ledarskap i förhållande till förskolans kvalitetssäkrande uppdrag?

Bilaga 4: Intervjufrågor Rektor

Uppge samtyckes samt konfidentialitetskravet.

(Systematiskt kvalitetsarbete förkortas i denna text ibland som SKA)

Allmänna + Kvalitetsfrågor

- Beskriv ditt nuvarande uppdrag. (Utbildningsnivå, befattning m-m)
- Hur såg din väg ut till din nuvarande yrkesroll?
- Vad är ditt främsta ansvaret som rektor inom förskolan?
- Kan du beskriva enheten du arbetar inom?
- Kan du beskriva din roll i det systematiska kvalitetsarbetet?
- Vilka metoder/verktyg inom SKA har ni tagit fram?
- På vilket sätt främjar detta likvärdighet inom er enhet?
- Hur kopplas SKA ihop med likabehandlingsarbetet som bedrivs på förskolorna? Hur främjar SKA likvärdighet?
- Vilka framgångsfaktorer samt utvecklingsmöjligheter ser du med det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs idag?
- Hur ser du på kvalitén mellan de olika förskolorna? Är de likvärdiga verksamheter? Varför?
- Hur ser samarbetet mellan de olika yrkesgrupperna inom förskolan ut i arbetet med att arbeta med SKA? Hur ser reflektionsprocessen ut?
- Hur tar du som rektor vara på de olika kompetenserna som kan finnas i ett arbetslag?
- Vad inbegriper begreppet ”god kvalitet” för dig?
- Finns det en komplexitet ur ditt perspektiv när det gäller SKA?
- Hur främjar du som rektor en samsyn på kvalitet inom de olika arbetslagen?
- På vilket sätt bidrar du till att främja och skapa förutsättning för pedagogernas arbete med SKA?
- Hur tänker du kring ditt ledarskap i förhållande till förskolans kvalitetssäkrande uppdrag?
- Hur ofta kvalitets redovisar ni?

- Får du stöd som du anser dig behöva för att upprätta och utveckla kvalitetsredovisning? Om svar ja, varifrån har du fått detta stöd och i vilken form?
- Hur använder ni underlaget i kvalitetsredovisningen tillbaka till verksamheten på din förskola/skola?
- Upplever du i arbetet med systematiskt kvalitetsarbete utmaningar att bedöma kvaliteten i utbildningen?

Likvärdig förskola och likabehandlingsarbete

- På vilket sätt- och i vilken uträkning arbetar förskolan med förebyggande respektive åtgärdande likvärdighets arbete?
- Vad innebär likvärdighetsbegreppet för dig?)
- När styrdokumentet omnämner likvärdighet inom förskolan, vilka kompetenser tolkar du är främjande för detta?
- Vilka ”hinder/möjligheter” ser du?
- Hur tolkar du barns delaktighet och inflytande inom förskolan?
- Vilka svårigheter med Likvärdighets arbetet tror du kan förekomma på förskolorna?
- Hur påverkar pedagogerna eller vårdnadshavares olika kulturer synen på likvärdighet?
- Hur ser arbetet mot diskriminering och tillgänglighet i miljö och undervisning ut?
- Har barnkonventionen som ny svensk lag påverkat förskolan som organisation eller verksamhet? Hur påverkar BK dig i din yrkesroll?
- Kan du ge exempel på hur du som rektor arbetar med likvärdighet?
- Har du/ni identifierat något utvecklingsområde inom likabehandlingsarbetet inom enheten och vad tänker du kring det i så fall?

Bilaga 5: Brev till förskola

Hejsan,

Vi studerar förskolläraryrket med interkulturell inriktning via Södertörns Högskola. Vi är nu i uppstarten av vårt examensarbete, C-uppsats. I vårt examensarbete kommer vi undersöka systematiskt kvalitetsarbete med inriktning mot likvärdig förskola. Vi kommer fokusera på systematiskt kvalitetsarbete och hur barnkonventionen manifesteras genom likabehandlingsarbete.

Vi hör av oss då vi önskar utföra vår studie hos er, och kommer inbegripa ca 1 förskollärare/avdelning (ca. 5-6 st) samt minst 1 huvudman, rektor.

Deltagandet i studien sker genom videomöte (exempelvis zoom), Intervjun beräknas ta ca 45 - 60 minuter. Hela intervjun kommer spelas in. Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt vilket betyder att intervjuerna kommer att avidentifieras och behandlas i enlighet med bestämmelser som omnämns på Vetenskapsrådets hemsida. Din medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas. Frågorna kommer även inkludera informanternas syn och perspektiv på SKA samt likabehandlingsarbete. Nyttjandekravet, som innebär att allt material som arbetas fram, endast kommer att ske i forskningens ändamål. Allt material och data som samlas in kommer efter kursens slut att bli obrukbart. Man kommer ej kunna ta del av de insamlade materialet, då allting sker konfidentiellt.

Vid eventuella frågor kring studien, intervjun eller området vi ämnar undersöka, är ni välkomna att kontakta oss.

Samtyckesblankett bifogas!

Tack på förhand!

Hanne Pettersson och Susanna Andersson

Bilaga 6. Samtyckesblankett

Stockholm, 18/3-21

Information om självständigt arbetet med inriktning mot SKA och likvärdighet inom förskolan.

Vi är studenter på ett av förskolläraryrkesprogrammen vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om systematiskt kvalitetsarbete med fokus på likvärdighet inom förskoleverksamhet. Vi ämnar även undersöka barnkonventionens påverkan och roll inom förskolan i och med att den blivit en del av svensk lag.

För att samla in material till studien skulle vi vilja intervjua förskollärare och rektorer på enheten XX mellan den 18/3-21 – 9/4-21. Vi skulle då vilja utföra intervjuer via Teams som spelas in för att sedan kunna tolkas och analyseras i vårt arbete.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barnets, familjens, personalens och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Enligt Lärarutbildningens rutiner förstörs materialet efter avslutad utbildning. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill vi be om ert medgivande för ert deltagande i studien. All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär.

Kontakta gärna vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Hanne Pettersson & Susanna Andersson,

Handledare Robert Lecusay

XX@sh.se

Södertörns högskola

Jag **samtycker** till att deltar i studien.

Namn: .....

Formuläret återlämnas senast den 9/4-21. Om du/ni inte samtycker till att medverka i studien så bortse från detta brev.